POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

CIENA 10 KUNA. BROJ 4

USTAŠA

VIESTNIK HRVATSKOG USTAŠKOG OSLOBODILAČKOG POKRETA

Dnevni život

I to je život: ležati na slami ili u rovu bez slame. Veseliti se ljetu, jer tada nije hladno i zima. Čekati i radovati se suncu da nas u rovovima i na postavima pohodi. Kadkada čekati dane dok stigne oprema i jelo.

Postojati i osjećati samo od danas do sutra i dalje više ne. Osobno za sebe samoga. Biti spreman na sve — odmah sada, ovaj čas. Gledati smrt gdje šeta izmedju nas i pred očima supatnika — otimati jednog po jednog.

A negdje daleko kod kuće u kakovom zaselku bila je kuća i sretna obitelj, a danas stoje čadjavi batrljci. I čekamo mjesecima poruku od otca i majke da jave . . .»još smo hvala Bogu živi . . .«

Mi znamo i za drugi život. Onaj ljepši, bolji. Mirni. Kod — svoje kuće. U toploj sobi. Uvečer liežemo veselo čekajući novi dan, da mnogo mnogo učinimo za sebe, svoje — za Hrvatsku. A kad svane novi dan prežu se vočići, dašak vjetra draga nas i polja, njive, livade — usjeve — našu muku, naš znoj. I dolazi blagoslov odozgor — život je pred nama liep, velik, sretan, koristan.

Ne tužimo se. Jer — znademo dobro — bez ovoga sada ovakovoga nikada više onog pravog liepog života. Podnosimo sve ovo strpljivo, uztrajno postojano — za ono što dolazi.

I — doći će. To je naša vjera, koja nas drži u ovim nepojmljivim nadčovječanskim naporima. I tada — sjećat ćemo se iz svega ovoga samo onoga najljepšega, jer smo ljudi i imademo jedan veliki dar da znademo medju ostalim i — brzo, bezbolno — zaboravljati. Ostat će samo uspomene na ono što je bilo liepo, drago, ugodno i dobro, a i toga imademo u našem životu.

Pa — tko danas s nama trpi, medju najprvima taj će imati poslije s nama jednako pravo.

VIESTNIK HRV. UST. OSLOBOD. POKRETA

USTAŠA

GOD. XV. — BROJ 4
ZAGREB, 28. I. 1945.

U RATU ZA EUROPU I HRVATSKU

at.: Nakon što je demokracija u dva desetljeća poslije versailleskoga mira prokockala svoje prednosti i mogućnosti, preostaju u borbi za finale dvadesetog stoljeća još svega dva protivnika: komunizam i nacionalizam. O pobjedi crvene ili nacionalne ideje ovisi daleka i najdalja budućnost, jer ili će nacionalizam obraniti predaje stare Evrope i pomladiti je silnim probudjenim snagama svojih sljedbenika, ili će pasti u prah ideja Evrope a poluprimitivne horde razvaliti Vrata naroda i naš kontinent podrediti Azijatima.

Rat za kontinenat, rat biele rase, vječnih vrjednota i široke predaje povlači u svoje redove evropske narode, bez obzira na njihov broj — gledajući više na sviest boraca, nego na masovna srljanja. Od pamtivjeka vitežki i vojnički Hrvati sudjeluju i ovaj put pod ratnom ustaškom zastavom — na strani branitelja — protiv invadora — povezujući u sudbonosnoj ideološkoj bitci sve narodne snage u jedan čelični niz — bez obzira na stalež, vjeru, imovinu i pokrajinsku pripadnost: onako složno kao što su nekoć hrvatski kraljevi pod svojim zastavama vodili narod u obranbenu bitku protiv osvajača i silnika.

Izdvajati u ratu, koji nam je donio Državu i cjelokupnost, i koji u svom završetku krije sudbinu svih Hrvata, izdvajati sada nekoga zbog predrasuda i poviestnih absurda, značilo bi ne samo izdavati naciju, nego pomagati svoju smrt.

Hrvati muslimani čvrsto su okupljeni u jezgri ustaštva. Njihove žrtve i čeličnost, kojom brane iztočnu granicu Države vriedni su poviestne trajnosti. Tudjinska promičba, koja je kroz četiri godine silom nastojala pronaći i najmanju pukotinu izmedju katolika i muslimana — nije uspjela. Nasuprot u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj dignut je veo tobožnje različnosti i podvojenosti medju pukom. A terenski junaci, Poglavnikovi vojnici, niti u jednom času ne dopuštaju bilo kome, da medju njima pravi kakovu razliku, i da ih se usudi sumnjičavo zapitati, čiji su i za kim idu.

Z. Dučmelić: **USTAŠKI BORCI**

Bosna nije pripojena Hrvatskoj, nego je Bosna Hrvatska, središte i težište hrvatskog naroda i Nezavisne Države Hrvatske. POGLAVNIK 9. VIII. 1941.

Ako koji Hrvat govori o politici, a misli samo na Hrvatsku i Slavoniju ili samo Dalmaciju ili samo na Bosnu i Hercegovinu, a ne misli na čitav hrvatski narod, tomu slobodno kažite, da nije hrvatski političar. Ako bude što od nas Hrvata, bit će to samo od svih nas zajedno. Dr. A. RADIĆ

NASTAVIT ĆEMO BORBU ZAJEDNIČKI, USTAŠKI I HRVATSKI

Otac Domovine neumrli dr. Ante Starčević dokazao je čitavom svietu, a posebno našoj braći Hrvatima, koji nisu muslimanske vjere, da su Hrvati islamske vjere najčišća krv hrvatskog naroda. To je učinio zato, jer su nas do onda nekoji neupućeni ne samo nazivali, nego i smatrali Turcima.

Naš veliki Poglavnik isto je tako višeput naglasio, da su Hrvati islamske vjere rasno najčišći dio hrvatskoga naroda. Činjenica, što su nas neka naša neupućena braća Hrvati u prijašnja vremena smatrali Turcima potječe odatle, što su Hrvati islamske vjere kroz duga stoljeća ne samo živjeli u granicama otomanske carevine, nego su i vodili neprestane borbe protiv svoje istokrvne hrvatske braće katoličke vjere. Hrvati katoličke vjere bili su isto tako pod tudjinom, živjeli su duga stoljeća pod Austrijom, pa smo tako i jedni i drugi ginuli za tudje račune.

Tudjin nas je i s jedne i s druge strane izrabljivao u svoju korist, a na našu veliku štetu. U ta vremena nije se vodila borba radi nacionalnih probitaka i glavne su opreke medju narodima bile vjerske prirode. Hrvati muslimani dali su turskoj carevini mnogo krvi i žrtava, a isto tako Hrvati katoličke vjere Austriji. **Današnji naš čovjek jedva si može preočiti i raztumačiti, kako su naši prvaci i s jedne i s druge strane mogli s onoliko upornosti i fanatizma prelaziti preko zajedničkog podrietla i onoliko se krviti za tudjina.**

Osmanlije su bili vrlo dobri vojnici, a nisu bili ni loši političari. Drugčije ne bi ni mogli stvoriti onako veliko carstvo. Oni su brzo upoznali ratničke vrline islamskih Hrvata, pa su ih upotrebljavali u svim borbama ne samo protiv Hrvata nemuslimana, nego na svim bojištima, gdje su vodili ratove. I tako su Hrvati islamske vjere po svim bojištima turskoga carstva razsipali svoje kosti i pridonosili ogromne žrtve u krvi.

Iako žalimo za potocima prolivene krvi naših predja, mi ih ipak moramo razumjeti. **Svaki musliman, pa prema tome i Hrvat muslimanske vjere dužan je po svojim vjerskim propisima biti vjeran svome vladaru i svojoj državi, u kojoj živi. To su muslimani cielog svieta dokazali i u prošlom svjetskom ratu. Englezki, ruski i francuzki muslimani borili su se na strani svojih vladara i protiv samoga kalife turskoga sultana,** koji je u bivšem svjetskom ratu vojevao na strani Njemačke, Austrije i Bugarske. **Hrvati islamske vjere danas su sretni što ne moraju ići u borbu protiv svoje istokrvne braće, nego se s njima skupa boriti za zajedničke probitke. To je zasluga našega Poglavnika, koji je sve Hrvate bez razlike vjere 10. travnja 1941. ujedinio u zajedničku državu, u našu Nezavisnu Državu Hrvatsku. I zato smo mi svi pozvani i dužni da se borimo za svoga Poglavnika i za svoju Nezavisnu Državu Hrvatsku još više i oduševljenije nego što su se naši predji u prošlosti borili jedni za Austriju, a drugi za Tursku.** Mi to hvala Bogu i činimo. Mi ćemo to činiti i dalje boreći se rame uz rame muslimani s ostalom svojom hrvatskom braćom kao pravi Poglavnikovi vojnici i vojnici zajedničke nam države, medju kojima nema i ne smije biti nikakve razlike u ljubavi prema domovini.

I Hrvati islamske vjere dali su mnogo žrtava u borbi po čitavoj Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i posijali su svoje grobove ne samo po užoj svojoj domovini Bosni i Hercegovini, nego po svim hrvatskim krajevima, a isto tako Hrvati katoličke vjere i oni iz uže Hrvatske Slavonije, Like i Dalmacije posijali su svoje grobove ne samo u svojim pokrajinama, nego i po Bosni i Hercegovini sve do Drine. I tako se naše krvno bratstvo i jedinstvo iznova izpremiešalo i utvrdilo.

Nema primjera u poviesti, da se država može osnovati i utvrditi bez krvavih žrtava. Mi smo našu državu dobili gotovo bez krvi i bez žrtava, pa se sada ne smijemo čuditi, ako sve ove borbe traže od nas da je naknadno zalijemo krvlju i podupremo žrtvama. Dušmanin uporno hoće, da nam našu državu razkopa i uništi. I kad mi tu našu državu branimo, mi vodimo posve pravednu borbu, jer mi ne diramo i ne ćemo dirati u ono, što je tudje, ali isto tako ne damo ni ono, što je naše. Napose dušmanin hoće i nastojii da se Hrvati jedne i druge vjere medjusobno zavade i zamrze, pa je stoga naša zajednička dužnost svim silama čuvati naš narod, da ne ide na ljepak ovim dušmanskim nastojanjima, nego da na svakom koraku čuva i uzgaja vjersku snošljivost i bratsku ljubav. Radi našeg zajedničkog života i obstanka, radi ovog veličanstvenog zadatka, koji je pred nama, vriedi pridonositi svakovrstne i moralne i materialne žrtve.

Drugog puta za našu budućnost nema, ako ne ćemo da opet postanemo tudji robovi, u koliko bi nas taj tudjin uobće ostavio na životu. Mi toga povratka u robstvo ne ćemo ni pod koju cienu. Mi ćemo nastaviti borbu zajednički, ustaški i hrvatski. Svi smo mi ustaše, pa i oni, koji nisu formalno organizirani i zakletvu položili, jer smo ustali na zajedničku obranu i zajedničku izgradnju naše Nezavisne Države Hrvatske. Mi ćemo stati na pol puta i ne damo se odvratiti od bilo kakvih poteškoća, nego ćemo s našim dragim Poglavnikom na čelu nastaviti zajednički i bratski borbu do pobjede.

ADEMAGA MEŠIĆ,
doglavnik i državni viećnik

BRATSKA PIESMA

Čujte, braćo, jednu priču iz krvavih naših dana,
Kad je bilo i na pretek ljudskog mesa za gavrana:
Živjela su do dva brata, a na glasu dva junaka,
Letjela im svietom slava, ko na krilu vjetra laka,
Ali braća mrzila se kao ljute šumske zvieri,
Mrzila se, ah, a zašto? Što u jednoj nisu vjeri!
I kad bi se gdjegod sreli, mačeve bi povadili,
Pa po grudim svoje majke krv vlastitu riekom lili.
A majka im kukavica, jecajući ljutom bolju,
Gledala je, gdje joj djeca u sliepoj se mržnji kolju.
Duša joj je, puna rana, danu, noću, uzdisala,
I molitvu toplu Bogu, pred nebeski priesto slala.
Mislila je, da u srdcu njene djece Bog s visina
Ukorieni bratsku ljubav, ljubav mlieka materina.
Te je molbe Višnji sluš'o, pa napokon jednog dana
Poslao je svog angjela iz nebeskih cvietnih strana.
Jest, posl'o je svog angjela rajskog mira i ljubavi,
Medju braću zavadjenu pravo bratstvo da postavi.
Pa kad su se jednog dana na mejdanu braća srela
Medju njih mi angj'o pade, sa grančicom mira biela:
Stojte, reče, dost' je borbe! Ta znate li da ste braća,
Ne čujete l' kroz godine majčinoga ljutog plača?
Hrvati ste, a majka vam Hrvatska je, rajska slika,
Njena prošlost, krv i jezik vas ko sveta veza spaja!
Zar prolievat' bratsku krvcu zato što vas vjera dieli,
Bog je jedan za sve ljude, i Bog bratsku slogu želi.
Dok vi tako koljete se, vaša majka bolno jeca:
Neslogom će i razdorom vlastita me ubit djeca.
O daj zato zagrl'te se, majka će vam sretna biti,
Vaša ljubav njoj je melem, rane će joj izcieliti.
I na njenom tmurnom čelu zasjati će stara slava,
Što je sjala u vremenu velikoga Tomislava!
To je rek'o Božji angj'o, pa s grančicom krina biela,
Zavadjenoj braći tada ovjenčao vedra čela.
I toplijem zagrljajem braća su se zagrlila,
I u oku radostna im suzica se zakriesila:
Mujo brate, Ivo reče, što je bilo, zaboravi!
Ivo brate, Mujo zbori, složimo se u ljubavi!
Eto tako dobri Bog je mir posij'o medju braću,
I tim mirom učinio majčinome konac plaču.
I danas se, Bogu hvala, braća ljube ko golubi,
Ali, ali — Trebević se s Velebitom još ne ljubi!

MUSA ĆAZIM ĆATIĆ (god. 1913.)

IZ POSTROJNIČTVA

IMENOVANJA I ODLUKE MINISTRA POSTROJNIKA

»Odlukom ministra postrojnika od 4. XII. 1944. broj D. p. 344/1944. priznato je Semi Pašalić iz Slatine, općina Foča, kotar Foča, kćeri iza pokojnog Hasana Pašalić, životom postradalog ustaškog taborskog pobočnika, temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske državne mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 18. XII. 1944. broj D. p. 356/44. priznato je Mandi Jotić iz Brinja, općina Brinje, kotar Brinje, udovi iza pokojnog Petra Jotić, životom postradalog ustaškog zbirnika, temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 18. IV. 1944. broj D. p. 350/1944. priznato je Etelki Klaić iz Gor. Bogičevca, općina Okučani, kotar Nova Gradiška, udovi iza kopojnog Andrije Klaića, životom postradalog ustaškog tabornog pobočnika, temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

Broj 147/45. Zagreb, 5. siečnja 1945.

RAZRJEŠENJE

Temeljem § 47. odj. 4. Propisnika o zadaći, ustrojstvu, radu i smjernicama »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta od 11. kolovoza 1942., a na priedlog stožernika upućenog Zapovjedničtvu Uštaša razrješujem ustašu Mile Balena iz Broda na Savi, dužnosti logornika Ustaškog logora Brod na Savi.

Za Poglavnika i Dom spremni!

Postrojnik:

Dr. Lovro Sušić

Broj 149/45. Zagreb, 11. siečnja 1945.

IMENOVANJE

Temeljem § 47. odj. 4. Propisnika o zadaći, ustrojstvu, radu i smjernicama »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta od 11. kolovoza 1942., a na priedlog stožernika upućenog Zapovjedničtvu Ustaša imenujem ustašu Ivana Šimunovića iz Broda na Savi logornikom Ustaškog logora Brod na Savi.

Za Poglavnika i Dom spremni!

Postrojnik:

Dr. Lovro Sušić

Broj 28/45. Zagreb, 4. siečnja 1945.

RAZRJEŠENJE

Temeljem § 47. odj. 4. Propisnika o zadaći, ustrojstvu, radu i smjernicama »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta od 11. kolovoza 1942., a na priedlog Zapovjedničtva Ustaša razrješujem ustašu Andriju Kirina dužnosti logornika Ustaškog logora Bjelovar II.

Za Poglavnika i Dom spremni!

Postrojnik:

Dr. Lovro Sušić

»Odlukom ministra postrojnika od 4. XII. 1944. broj D. p. 342-1944. priznato je Hediji Šuvajlija iz Sarajeva, udovi iza pokojnog Miralema Šuavjlija, životom postradalog ustaškog tabornika tabora Čebelića, temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika X. činovnog razreda s 35 godina navršene državne službe.«

Hrvatska državna ustaška vlada imade i svoju politiku, imade svoju vanjsku i svoju unutrašnju politiku. Imade naročito izvjestnih unutarnjih narodnih interesa, koji su označeni s izvjestnom unutarnjom politikom. Zapamtite nitko nema prava u ime hrvatske državne vlade praviti nekakvu svoju nutarnju politiku. Ne može biti da svatko, kad se sjeti i gdje se sjeti pravi svoju posebnu politiku ili da pravi svoju socijalnu ili svoju vjersku ili neku naročitu kulturnu politiku.

POGLAVNIK 1941.

»Odlukom ministra postrojnika od 18. XII. 1944. broj D. p. 77-1944. priznato je Janji Grgić iz Tenja, kotar Osiek, udovi iza pokojnog Mije Grgića, životom postradalog ustaškog logornika logora Kukres, temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika VIII. činovnog razreda s 35 godina navršene državne službe.«

NOVOSTI IZ SVIETA

Rieč je o Argentini!

& — Politički zvučnici Londona i Washingtona začudno su uspješno primjenjivali politiku šutnje u slučajevima, gdje je bilo bolje — ne govoriti! Najpogodniji je način za skidanje takovih dogadjaja sa dnevnog reda omalovažavanje, pa su tako predstavnici angloameričke diplomacije i Argentinu uvrstili u politički sitniš, u neparnih 50 banica. A dugotrajna argentinska tvrdoglavost u pogledu ustupaka Sjedinjenim Državama i sredstva, koja su s protivne strane upotriebljena da se vladu iz Buenos Airesa »opameti« bila su upravo takva — gore smo spomenuli — da ih je bolje prešutjeti. Sada se ponovno ime ove najevropskije države latinske Amerike pojavljuje medju novinskim naslovima savezno sa sveameričkom konferencijom, koja bi se imala održati na poticaj mexičkog ministra vanjskih poslova g. Padille polovicom veljače. Razpored, koji je objavljen, dade se sažeti u četiri točke:

nove mjere za što uspješniji ratni napor,

razmatranje osnova o poslijeratnoj organizaciji za održanje mira i sigurnosti,

pregovori o družtvovnim i gospodarskim pitanjima Amerika,

te napokon razprava o odnosima prema Argentini.

Činbenici, koji su Argentinu doveli u razpored konferencije ministara vanjskih poslova brojni su, raznoliki i sežu prilično u prošlost. Argentina, zemlja s najvećim postotkom bielaca medju svima ostalim latinske Amerike, obično se smatra u neku ruku protezom Evrope na Ameriku. Zbog svoga gospodarskog sastava i žive političke iniciative u državničkom životu dvadeset južnih republika predstavljala je prirodnu branu probitcima SAD na novome kontinentu. Upravljači iz Buenos Airesa, uzprkos čestih promjena na vrhovima države, bili su od reda sviestni svoje relativne neovisnosti o Sjedinjenim Državama, te si je Argentina zbog toga i mogla priuštiti razkoš, da vodi vlastitu politiku prema velevlastima Osovine. Nalazeći manje-više redovno brojne kupce svojih proizvoda učvrstila si je položaj medju susjedama i nastojala provesti usredotočenje nesložnih država, koje su u nedvoumici klipsale za nestalnim težnjama nezadovoljnih generala i samovlastnih vodja čestih državnih udara. I ideja o ABC-bloku, koja je težila za zgušćivanjem jezgre Južne Amerike, poticala je iz Argentine. Da očuvaju svoj prestiž, umiešale su se Sjedinjene Države u gospodarski i družtvovni kaos na jugu, te ostvarile kakvu-takvu solidarnost na sveameričkoj konferenciji u Riu 1942., razumije se, u svoju korist.

Iza prvih posljedaka — prekidi odnosa sa Osovinom i navještaji rata od strane latinskih republika — smatrao je Cordell Hull, da može ići i dalje, te je proveden žestoki pritisak na Argentinu pod izlikama »antifašističke« djelatnosti. U stvari, argentinski je poredak bio sasvim demokratski u uzporedbi sa onima ostalih blizih država pod vodstvom zagriženih diktatorčića.

Da spasi položaj, general Ramirez, koji se našao na vlasti iza uspjelog puča od 4. VI. 1943., uklonio je iz vlade osobe mrzke »saveznicima«, i potrudio se naći polaznu točku za sporazum. Bio je uvjeren, da je našao pravu, kad je razpustio t. zv. »fašistička« družtva, i dozvolio objavljivanje »odkrića o uhodarskoj djelatnosti njemačkih i japanskih diplomata« u novinstvu. Formalni prekid odnosa sa velevlastima Osovine je izvršen 27. siečnja 1944. Odgovor na to bio je za Washington i London neočekivan: častnici Campo de Mayo, posade glavnog grada, prisilili su Ramireza na odstup, a njegovo je mjesto zauzeo Farrel. On je pokušao u novostvorenom položaju, uzevši u obzir činjenicu diplomatskog prekida s Osovinom, uzpostaviti argentinsku neutralnost, izključujući mo-

2519 OBORENIH NEPRIJATELJSKIH ZRAKOPLOVA — ČUDNE STVARI U SOVJETSKOM RAJU?! — IZGLEDI ZA TREĆI SVJETSKI RAT? — KROZ BRITANSKO NOVINSTVO — „VARAJU NAS . . .“ —

2519 OBORENIH ZRAKOPLOVA

Jedinice njemačke ratne mornarice zadale su angloameričkim zračnim snagama godine 1944. vrlo velike gubitke. Agencija DNB doznaje ,da su srušili ukupno 2519 neprijateljskih zrakoplova, većim dielom višemotornih bombardera. Ovaj broj obuhvaća samo onaj veliki broj neprijateljskih zrakoplova ,koji su se uslied težkih nanesenih šteta na povratku srušili ili razbili prilikom spuštanja na kojem neprijateljskom pomoćnom uzletištu.

ČUDNE STVARI!

Krugoval Beromünster javlja iz Moskve: Predsjedničtvo vrhovnog sovjeta SSSR donielo je danas (7. siečnja o. g.) ukaz, prema kojemu podpadaju pod amnestiju svi oni ljudi, koji su samovoljno napustili rad u tvornicama ratnog tvoriva, ako se dobrovoljno do 5. veljače vrate na svoja mjesta.«

Prema moskovskoj »Pravdi« radi se o više od stotine tisuća osoba, koje se kriju u raznim dielovima Sovjetskog Saveza.

Do ovog množtva bježanja radnika iz sovjetskih tvornica došlo je radi strahovitih prilika u kojima se nalazi sovjetski radnik. Radnici su osobito u posljednjih nekoliko mjeseci izloženi najtežem radu. Za odmor je ostavljeno svega nekoliko sati, a za prekovremeni rad ne daje se nikakva nagrada niti je poboljšano stanje prehrane ,koja je vrlo slaba.

U jednoj predhodnoj viesti moskovskih novina, u kojima je napadnuta UNRRA radi nedavanja pomoći »komunističkom vodstvu u Beogradu, priznaje se, da Sovjetski Savez sam težko oskudieva u prehrani.«

Objavom o amnestiji radnika, koji su napustili posao, Moskva je službeno priznala samo jednu sudbonosnu pojavu u svom unutarnjem političkom položaju. Ovakovih pojava ima i na svim ostalim područjima u cielom Sovjetskom Savezu.

Doista, ludo je doba. Sovjetski Adami opet odlaze iz raja zemaljskoga. Što je najčudnije — ovaj puta dobrovoljno!

TREĆI SVJETSKI RAT?

es — Izgleda, da se protivnici Njemačke već sada pripremaju na treći svjetski rat. Već je započela borba za uporišta nastupanja u budućem ratu izmedju tobožnjih saveznika. Da li se Englezka u slučaju poraza Njemačke može zadovoljiti boljševičkom prevlašću u Evropi? U Englezkoj već razpravljaju o ovim sudbonosnim pitanjima u svojim časopisima. »Cavalcade« ustanovljuje, da je englezka vanjska politika neprestani ples na žici, koja vodi preko ponora. Prvi kraj ove žice učvršćen je u USA, a drugi u SSSR. Dok je snaga Sovjetska zaista jaka, snaga je Anglosasa ,koja se temelji na glavničarstvu, samo prividno jaka. Glavničarstvo ide u susret neminovnoj krizi, koja će postići svoju kulminaciju u ratnom sukobu s boljševizmom. Za ovaj trenutak oba-

dva tabora već se sada pripremaju.

»Picture Post« upozorava Englezku, da mora biti sve jača i nipošto se ne smije osloniti na obću sigurnost ili na novo družtvo naroda. Stari je cilj Englezke nastupiti uviek protiv one sile, koja se sprema zavladati Europom i poremetiti ravnotežu sila. Izmedju naroda nema ni trajnih prijateljstava ni trajnih neprijateljstava, a saveznici od danas mogu postati neprijatelji od sutra i obratno.

Do sličnih zaključaka dolazi takodjer časopis »New Statesman«. I tu se sumnja u neku organizaciju svjetske sigurnosti. Zbog toga se zapadna Europa morati jednog dana voditi rat protiv Sovjetskog Saveza. Bojazan Engleza, da medjunarodna suradnja medju pobjednicima poslije rata ne će biti moguća pojačana je još uzaludnim pokušajima, da već sada, bar na nekim područjima, dodje do nekog sporazuma. Niti na manje značajnom području poslieratnog zračnog prometa nije medju saveznicima moglo doći do sporazuma, a da i ne govorimo o protivnostima na svjetskoj konferenciji sigurnosti.

Razumljivo je, da su spomenuti časopisi stavljeni od »Foreign Officea «na crnu listu i da takve zaključke ne možemo naći u većem dielu englezkog novinstva. Ipak se englezka javnost i te kako bavi ovim težkim brigama njene vanjske politike.

Njemački grenadiri na zapadnom bojištu   snimka E. S.

U najodsudnijim časovima izpoljava se i omogućuje povoljni razvoj dogadjaja nadmoćnosti njemačkog stvaralačkog duha, koji uz neslomivu volju i odlučnost muževa Nove Europe vodi konačnoj pobjedi.

»VARAJU NAS . . . «

Ženeva. »Dajte nam činjenice, a ne fantastične viesti« piše David Walker u naslovu svog članka u londonskom »Daily Mirroru «u kojem medju ostalim kaže:

»Vas kod kuće varaju novine i britanski krugoval. Medjutim ni novine niti krugoval nisu za to odgovorni, jer oboje upute dobiva od »stručnjaka« u Londonu, Parizu i Bruxellesu. Englezko-američke konferencije novinstva za ratne izvjestitelje biedne su priredbe, jer na njima dopisnici dobivaju svega nekoliko viesti podesnih za objavljivanje. Onda im daju i nekoliko neugodnih izvješća, koja doista odgovaraju činjenicama, a o kojima Niemci već davno znadu ,ali ipak novinarima zabranjuju da o njima pišu.

Medjutim savezničku javnost ne odpravljaju tek od nedavna polovičnim viestima ili čak krivim obaviestima. Ne t. zv. vojnički i gospodarski stručnjaci, čija su izvješća služila podlogom za obavješćivanje pozadine »varali su se« već 1939. Oni su već 1940. i 1941. dokazivali svietu, da Njemačka već radi nestašice benzina ne će više moći nastaviti rat. Tokom godina 1942. i 1943. nastavili su onda slična proročanstva, dok ti stručnjaci 1944. nisu savezničkim narodima pričali, da je sada Njemačkoj doista nemoguće dalje voditi rat, jer ponajprije nema dosta ljudi, u drugom redu je razoren njen prometni sustav, a u trećem redu ne postoji više njezino zrakoplovstvo.

Što se medjutim u istinu dogodilo s Njemačkom? Za saveznike toliko neugodan odgovor glasi:

Što se prvog proročanstva tiče: Niemci su razpolagali s prvorazrednim divizijama za svoje velike ofenzive. Oni nadalje razpolažu i pričuvama bez obzira na potrebe, koje se pojavljuju na Iztočnom bojištu, te na ratištu u Italiji.

Što se drugog proročanstva tiče, Njemačka je danas u stanju svoje prievoze na frontu voditi zadivljujućom brzinom.

U pogledu treće točke pak može se reći, da njemačko zrakoplovstvo djeluje kao i prije punom snagom ,a poletnije je u napadajima no ikada.

Na kraju svog članka Walker piše: »Da spomenuti stručnjaci nisu britanskoj javnosti trajno krili istinu, američka vojska ne bi danas imala nepriliko radi oskudice streljiva, a Englezi bi jasnije uvidjeli razloge radi kojih je vlada o Božiću morala pod oružje pozvati daljnjih 250.000 ljudi.«

Rieč je o Argentini!

gućnost objave rata Njemačkoj i Japanu prema uobičajenom obrazcu ostalih SAD-trabanata. Njegovo je djelo urodilo izoliranošću Argentine. Farrelova vlada uza sve to ipak nije propuštala zgodimice pokazati svoju odluku, da nastavi samostalno vodjenje politike, te je nakon odlazka Normana Armoura i Kellya, anglosaskih poslanika iz Buenos Airesa demonstrativno opozvala svoga poslanika iz Washingtona.

No važnije su djelatnosti diplomatskih i vojničkih armeja na drugim bojištima svratili svjetsku pozornost u drugim pravcima. Povremeno se još spominjalo ime Argentine u pomanjkanju sadržaja vanjsko-političkih članaka i osvrta. Sada se to ime čita opet. To je zasluga godišnjice dogadjaja, koji su prebacili skretnicu argentinske vanjske politike na drugi kolosjek, koja pada upravo u času priprema već spomenute ponovne izvedbe panameričke konferencije. Njezina se organizacija u američkim krugovima obrazlaže traženjem Argentine za održanje takvog sastanka uz sudjelovanje argentinskih izaslanika. Rooseveltova strjelica diplomatskog i gospodarskog pritiska pogodila je cilj:

I posljednja je republika poklekla!

STRADANJE HRVATA MUSLIMANA
i njihova svećenstva u iztočnoj Bosni

Donosimo u cielosti jedno veoma zanimljivo izvješće o stradanju Hrvata muslimana iztočne Hrvatske, koje je pročitano na VII. glavnoj godišnjoj skupštini musl. svećeničkog družtva "El-Hidaje", održanoj 16. kolovoza 1942. Krvožedne odmetničke rulje na najzvjerskiji su način ubijale i uništavale sve što je hrvatsko, pa pri tome nisu bili poštedjeni niti islamski svećenici. Iz izvješća se vidi, da su svećenici dielili sudbu svoje pastve u punoj mjeri. Ništa svećenstvu nije pomogla niti okolnost, da su na skupštini "El-Hidaje", održanoj 14. kolovoza 1941. uzeli u zaštitu te iste krvožedne rulje u naivnom uvjerenju, da će ih na taj način tobože udobrovoljiti. Medjutim pokazalo se, da je izpravan jedino ustaški put, a nikakove "rezolucije", "promemoriji" i tome slično. U izvješću jedan od preživjelih svećenika navodi sliedeće:

Mi preostali stanovnici krajeva iztočne Bosne živi smo svjedoci mnogih zlodjela i krvoprolića, koji su izvršeni nad muslimanima. Počinitelji ovih zvjerstava u glavnom su bili nažalost naši susjedi pravoslavne vjere i druge zlo iztaknute skupine, koji su sačinjavali našom krvlju opijene razbojničke bande, kakve se možda ne pamte u poviesti.

Namjera mi je ovom prilikom bar u najkraćim i najgrubljim potezima prikazati jedan dio zlodjela u našem pitomom Podrinju, a poglavito u kotarevima Goražde, Foča i Čajniče. Sjećam se, da je negdje rekao veliki filozof Herbert Spencer: »Vuk vuku nije vuk, ali je čovjek čovjeku vuk«. To je i stvarno bilo u našim liepim krajevima, što će se vidjeti iz niže navedenog.

Na 30. studenog 1941. iza pada Srebrenice, Vlasenice, Rogatice i višegradskog kotara (osim grada) četničke bande zauzele su Goražde, Foču a zatim i Čajniče. Kako je prošle godine bila nezapamćena zima, za to je samo jedan dio našeg mužkog svieta uz mnogo patnji i stradanja uspio izbjeći preko Sandžaka i Crne gore u Albaniju, svojoj braći Arnautima u bratski zagrljaj i tu naći skloništa. Njihova nadasve bratska pažnja i susretljivost svakom od nas muhadžira (izbjeglica) ostat će zauviek neizbrisiva u našim srdcima; tako isto i dobrota i plemenitost naše braće Sandžaklija, iako postoji ona mudra: »Svako mjesto ima svoje, ne poznaje jade tvoje.«

Četnici su nakon zauzimanja Goražda, prema izjavama mnogih očevidca, vodili svoje žrtve u glavnu vojarnu u Goraždu, a zatim bi ih preselicama u 1 sat po pola noći izvodili na drinski željeznički most u Goraždu i željeznički most u Kopačima, predhodno opljačkali, poskidali im odjeću i obuću, izprebijane, svezane u grupama od 80 do 100 zajednički vodili na ove mostove, gdje su ih klali ili iz puške ubijali, a onda bacali u mutnu i krvavu Drinu. Ovakovih ljudskih klaonica bilo je mnogo od Ustiprače do Foče na razmaku od 45 km, a najpoznatije su u Kopačima, Mravinju, Osanici, Ustikolini i Foči.

Odmetnička krvava strahovlada trajala je u našim krajevima od 30. rujna 1941. do 21. siečnja 1942., odnosno do 4. svibnja 1942. U ovom razdoblju, prema izjavi jednog preživjelog kadije (šeriatskog sudca) i drugih, računa se, da je na ova tri mosta poklato i poubijano preko 6.000 muslimana Hrvata. U samom Goraždu ubijeno je točno 100 osoba, od toga 6 ženskih. Neki ljudi i žene, kao očevidci, pripoviedaju, da su niz Drinu plovile čitave gomile, koje su četnici svezali u žicu, iznakazili, polumrtve poklali, kao balvani, kada se pušćaju niz vodu do pilane, tako da su se mogli čuti razni glasovi i vapaji. Neki su u zadnjim časovima svoga života izgovarali t e k b i r e, učili e z a n e i k e l i m e i - š e h a d e t. Neki su pak pomagali i uzaludno i bezpomoćno vapili za pomoć. Ovakove i slične stvari parale su srdca i osjećaje sestara i braće, koji su ih slušali. Bio je velik broj obezčašćenih djevojaka i žena, ali u manjem omjeru u gradovima, nego li po selima. Po selima su ubijali, mrcvareći starce preko 80 godina, starice i čak malodobnu djecu bacali u zrak i dočekivali na noževe. Na primjer sliepog starca Osmana Kanlića iz Kanlića, kome je bilo preko 80 godina, zadugo su mučili i zlostavljali, a zatim zaklali. U Kopačima u jednu kuću utjerali su preko 100 starica, staraca, žena i djece, probadali ih noževima, klali, konačno ubacivali zapaljive bombe i sve zajedno spalili s kućom. Selo Deževa kod Goražde sa svojih 25 domova podpuno je zapaljeno i sada prolaznik može vidjeti samo zgarišta. Tako isto i poznato selo Odžak, odakle potječu Sijerčići, goražki dobrotvori i vakifi (zakladatelji) Džafer-beg i Sinan-beg, koji su svojevremeno upravljali iz Odžaka ovim krajevima iztočne Bosne. U ovom selu su popaljene sve kuće, samo je ostala jedna nova, u koju su se trebali useliti novi ljudi, šumljaci.

U selu Bošinu kod Goražda u pravcu Foče, gdje se nalaze bezi Čengići, takodjer su bile jezive slike. Tu su, razumije se, sve pobili i poklali, kuće popalili i konačno su staricu od preko 90 godina, sliepu udovu umrlog Rustem-beg Čengića mrcvarili, po tome s ostalim ženama i djecom u kući zajedno popalili, tako da su tek samo kosti pronadjene. Slična je bila klaonica i u Mravinjcu, nedaleko mekteba (početne vjerske škole).

Saznao sam, da je u Čajniču u gradu poginulo 57 zavičajnika muslimana iz Čajniča dok sam saznao, da je u Foči pobijeno u gradu 315, a u kotaru fočanskom računaju, da je palo naših žrtava preko šest tisuća. Mnoga naša braća, koja su se zadesila u Goraždu, Čajniču i Foči iz drugih kotareva i mjesta, takodjer su nastradali. Osobito su bili veoma traženi Rogatičani, a zatim svi drugi.

Obćenito se može reći, da je dosta manji broj izginuo od onog broja iz izvješća, kojeg smo imali priliku slušati zimus za vrieme muhadžirluka (izbjeglištva) u Sarajevu, zahvaljujući Svemogućem Allahu dž. š. Stvarno pak bilo je velikih i krvavih gubitaka.

Razumljivo, i vjerski službenici su osobito traženi, mrcvareni i ubijani. Tako su u našim krajevima izginuli:

1. ŠERIF EF. DŽOKO, džematski imam iz Miljena, kotar Čajniče, zaklan je od odmetnika negdje u Metaljki dne 10. XI. 1941.

2. MUHAMED EF. PAŠIĆ, kadija i predsjednik vakufa u Čajniču, predhodno je opljačkan, svučen sve do gaća i košulje, odveden na rižu u Čajniču, odakle se inače tjeraju balvani, te nakon pogibije 11. XII. 1941. bačen niz rižu u provaliju.

3. ABDULLATIF EF. HUBANIĆ, 70-godišnji starac imam, dne 12. XII. 1941. ubijen je u štali kod kuće u Goraždu.

4. ALI EF. KODŽAGA, 14. XII. 1941. zaklan iza velikih mučenja kao mualim (vjeroučitelj) u Župčićima kod Goražda.

5. Na 16. XII. zaklan je na drinskom mostu u Goraždu i bačen u Drinu ADEM EFENDIĆ, vriedni slušatelj Više islamske šeriatsko-teoložke škole, zatim istog časa njegov otac ZAIM-BEG i malodobni brat SULEJMAN, tako da su od ciele kuće ostale tri ženske glave (majka i dvie sestre), bez igdje ikoga, kao puke sirote.

6. Takodjer na 16. XII. 1941. na mostu je ubijen i bačen u Drinu ADIF EF. PLEH, mualim iz Žužala u cvietu svoje mladosti.

7. Na prvi dan Kurban-bajrama 28. XII. 1941. izprebijan i polumrtav starac HADŽI HAFIZ HAMID EF. KAUKLIJA,

džem. imam u Miletkovićima, kotar Čajniče, utjeran je s bodežima u zapaljenu svoju kuću, s još dva sina, gdje je izgorio. Stariji od njegovih dvojice sinova takodjer je bio slušatelj Više islamske šeriatsko-teološke škole Muhamed Kauklija. Od ciele obitelji ovog vriednog službenika samo je preostala živa njegova udova Djulsa s malodobnom kćerkom, bez igdje ičega, osim mirovine.

8. Isto tako prvi dan Kurban-bajrama (28. XII. 1941.) nakon velikih mučenja i iznakaženja zaklan je na drinskom mostu i bačen u Drinu MUHAMED EF. BJELAN, muderis (prof.) i džematski imam u Foči, koji je bio melekj (andjeo) u ljudskoj spodobi. Prije toga su ga podpuno opljačkali i njegova jadna žena uzalud ga je odkupljivala, davši zlikovcima preko 100 komada zlatnika.

9. Na 1. I. 1942. poginuo je nakon podpunog opljačkanja i odkupa JUSUF HADŽIĆ, ugledni trgovac, mutevelija i član vakufskog odbora iz Goražda.

10. Na isti način u prosincu 1941. godine poginuo je bivši gradonačelnik, vakufski odbornik i trgovac SALIH BEŠLIJA, te medreselija (učenik srednje vjerske škole), inače obćinski bilježnik JAKUB BEŠLIJA iz Goražda.

Poznato je, da su izginuli skoro svi članovi povjerenstva i džematskog medžlisa (vjeroizpovjedne obćine) u Čajniču, kao braća Batotići, Velići i drugi uglednici. Isto tako siedi Mula ef. Prašo, kome je bilo preko 90 godina, rodom iz Miletkovića, zaklan je sa ženom i kćerkom na pragu svoje kuće, te Ibrahim ef. i Muhamed ef. Ajanović iz Šljedovića, kotar Rogatica.

Nadalje mi je poznato, da su od vjerskih službenika u fočanskom kotaru pobijeni i ovi: Halif ef. Klapuh, džematski imam iz Slatine, Abid ef. Kečević, džematski imam iz Jeleča i Pašan ef. Rogo, džematski imam iz Jabuke sa svojim sinom vriednim svršenikom Gazi Husrev-begove medrese. Takodjer su izginuli i drugi činovnici u našim mjestima iz raznih strana kao: Ilijas Hadžimejlić, šef poreznog ureda u Čajniču, Ibrahim Mušanović, kotarski predstojnik u Čajniču, Rašid Bukovac, povjerenik financijalnog razdjela u Goraždu, Ibrahim Imširović upravitelj pučke škole u Odžaku — Goražde i pričuvni častnik i mnogi drugi do kojeg su samo mogli doći, toga nema medju živima.

I vakufski vjersko-prosvjetni objekti nisu bili poštedjeni. Tako je medju prvima izgorjela da temelja osim munare najstarija džamija u Bosni, na Ustikolini, zajedno s mektebom i imamatom u neposrednoj blizini. Nadalje imamati: Miljeno, Miletkovići, Batovo, Sijeroići, Osanica sa cielim našastarom i pismohranom, džamija u Brajlovićima iz doba Fatiha mektebi: Podberić, Bogušići, Vranići, Rešetnica, Podšemihovo, kotar Goražde. Preostale džamije, mektebi, imamati i vakufski dućani, to je toliko opljačkano i oštećeno ,tako da im je potreban djelomični ili podpuni popravak. Vrlo oskudan dio matičnih knjiga bez išta drugog pukim slučajem je ostalo u imamatu Goražde, dok u susjednim imamatima nije ostalo ništa.

Četiri mjesečni boravak spomenutih odmetnika u našem Podrinju ostavio je užasnih posljedica i u vjersko-moralnom pogledu. Nije mi ugodno, iako bi možda bilo potrebno iznositi bolne pojave, kao posljedicu neprijateljskog rada, jer ima bolnih stvari. Mi preostali vjerski službenici ulažemo sve, pa i preko mogućnosti, da se stanje u vjersko-moralnom životu naših džematlija (pastve) popravi.

NOVOPAZARSKI SANDŽAK

Do prije nekoliko godina malo se je što znalo o Novopazarskom Sandžaku. Mnogi nije znao ni toliko, gdje se ta zemljopisna oblast nalazi, a kamo li što više. Nije predstavljalo nikakovo čudo, ako biste često puta čuli i od školovanih ljudi mnogo netočnog o Sandžaku i pučanstvu Sandžaka, što je sve proizlazilo iz podpunog nepoznavanja stvari. Danas, hvala Bogu, nije tako. Ima već duže vremena, a osobito od časa stvaranja Nezavisne Države Hrvatske, da se o Sandžaku prilično piše, a osobito puno govori. Sandžak je danas postao predmet razprave i o njemu se mnogo razpravlja. Mi ćemo pokušati da u jednom kratkom prikazu izložimo zemljopisni položaj te poviest Novopazarskog Sandžaka i da u najkraćim crtama reknemo nešto i o podrijetlu sandžačkih muslimana.

Svoje ime Novopazarski Sandžak nosi iz administrativne podjele osmanlijskog imperija. Poznato je, naime, da je čitava turska carevina u administrativnom pogledu bila podieljena na vilajete (pokrajine), a ovi opet na sandžake (okružja). Kako je okupacijom Bosne i Hercegovine po Austrii Novopazarski Sandžak izdvojen iz svoga historijskog sklopa i kako se u aktu berlinskog ugovora spominje pod tim imenom, tako je to ime na taj način dobilo i svoje ozakonjenje.

Područje Novopazarskog Sandžaka nije uviek bilo isto. Ono se vremenom mienjalo. Sve do provodjenja vilajetskog ustava u Bosni i Hercegovini 1865. g. zapadna strana Novopazarskog Sandžaka u današnjem smislu ne spada tada pod tu upravnu jedinicu. Nekada u okvir Novopazarskog Sandžaka spadao je i Višegrad s okolicom, kao što je spadala i Kosovska Mitrovica, te Kolašin i Plav s Gusinjem. Danas se pod Novopazarskim Sandžakom uzima u obzir sliedećih devet kotareva: Priboj, Priepolje, Pljevlja, Nova Varoš, Sjenica, Novi Pazar, Tutin, Bielo Polje i Berane.

Novopazarski Sandžak u svojem današnjem obsegu proteže se u jugoiztočnom pravcu od Sarajeva 150 km. daleko, i to od Priboja do blizu Kosovske Mitrovice. Skoro čitava oblast Novopazarskog Sandžaka je brdovita, još uviek puna šuma i svih prirodnih ljepota. Obično se misli, da je ova oblast jako pasivna, što nikako ne stoji, jer je, nasuprot, vrlo bogata i dosta plodna. Samo srbska uprava u Sandžaku mogla je ovu oblast učiniti pasivnom na taj način, što joj zbog prisutnosti muslimanskog življa nije absolutno posvećivala nikakove pažnje. Dovoljno je iztaći samo to, da je za više od dvadeset godina srbske uprave Sandžak dobio ništa više od četiri kilometra željezničke pruge, i to od Uvca do Priboja. Više puta trasirana je pruga za Priepolje i govorilo se o nekakvoj jadranskoj željeznici, ali od svega koristi su jedino imale komisije, koje su za ta premjeravanja dobivale pozamašne sume iz državne kase. Dobrih kolskih puteva je malo i ti su samo izmedju pojedinih gradskih naselja, a putevi iz sela u selo ništa se ne razlikuju od onih prije petdeset godina. Ni danas nije nikakva riedkost, da se trgovci pri prenosu robe iz mjesta u mjesto služe konjima, jer su inače druga kakva prevozna sredstva bez izražaja zbog rdjavih puteva.

Novopazarski Sandžak, koga je zadnjih desetljeća skoro svak bio zaboravio, priroda je bogato obdarila. Mnoge šume, hladni izvori planinske vode, divni pašnjaci, brze planinske rieke i riečice, mala, ali vrlo liepa naselja — nakit su ove napaćene i namučene oblasti. Sandžak je divan turistički kraj, vrlo bogat voćem, a posebno čuvenom polimskom šljivom, koja je i na inozemnim pijacama poznata. Kao stočarski kraj Sandžak je na daleko poznat. Osobito se iztiče svojom mekom vunom sjenička ovca, a sjenički sir svuda se prodaje. Kao kraj vrlo bogat vunom, Sandžak je poznat i svojom domaćom radinošću. Muslimanske ženskinje skoro svo svoje vankuhinjsko vrieme provode u tkanju ćilima, vezenju i drugim ručnim radovima. Ima mjesta, gdje skoro svaka kuća posjeduje razboj (stan). Podzemlje Sandžaka puno je raznih rudača, što se pokazalo u izpitivanjima, koja su vršena zadnjih godina. Dolina Lima i njezina okolina puna je kamenog ugljena, ali se taj dosada slabo izkorišćavao. Jedino se u izvjestnim količinama vadio u Pljevljima, no i to samo za potrebe samoga mjesta. U ovom kraju uspievaju sve vrste žitarica, a osobito kukuruz, koji je i glavna narodna hrana.

Kada se danas govori o Sandžaku važno je iztaći, da je ova oblast, koja je prirodno upućena Zapadu najveći dio u svojoj poviesti bila vezana za Zapad. U rimsko doba ova oblast nije nikada pripadala iztočnom dielu rimskog carstva, nego baš zapadnom. Kako su Hrvati došli iz svoje pradomovine na teritorij, koji danas nastanjuju, oni su naselili i kraj današnjeg Novopazarskog Sandžaka. Kako je ovaj kraj bio izvrgnut utjecaju Zapada, to je i hrvatski živalj ovoga kraja, kao i Hrvati u drugim krajevima, u vjerskom pogledu

(Svršetak na 16. str.)

Balada o vojničarevom srdcu

Murat bijaše snažan vedar momak. Pa ipak, sinoć se je njegovo čelo zauviek smrklo.

Jagoda, agina kćer, smatrala se kraljicom grahova polja. Uz žarke oči resili su je težki zlatnici. Nasuprot ljepoti, imetku stajaše siromaštvo i ponos. U selu se znalo tko je čiji par.

Uz visoke prozore agine često se noću spoticahu tamburaši. Ohola djeva voljela je do svojih nogu gledati mužke šije. Vjeru zadati nekome od tih slabića — nije kanila.

Došao je on. Skrivena ljubav prelila je kupu čekanja, čast je spustila zastavu pred ljepotom.

To bijaše njezina velika, zadnja pobjeda.

*

Široka krvava brazda osta u Muratovu srdcu nakon očitovanja.

— Ti si, zar došao? — lažno se djevojka čudila. — Kuda si ti siromašak najveći zalutao pod moj prozor . . . — Ine znaš li kolike sam odbila. Niesi li možda mislio, da baš tebe tako dugo čekam? . . . — s tolikim imetkom.

Poruga bijaše težka i nenadana. U šljiviku micahu se sjene obiestnih momaka. Sutra će selo grmjeti od Muratove bruke. I majka će njegova uzdišući težko još dublje poniknuti u sinovoj nesreći . . .

Ponos peče ljuće od plamena. Zabivši se u tamu i stid momak izčezne.

*

Tamo sa iztoka žarilo se zapaljeno selo. Drhtaj prodje sokacima. Rat je . . .

Borci iz tisućudevetstotinapetnaeste krišom gledahu svoju poodraslu djecu. Ići će pozivi, po kućama. Ali ne, to je drugačiji rat, nego onaj austrijski . . .

— Hrvatsku branit od srbskih hajduka —

Dobrovoljci se javljaju. Država i Poglavnik zove. Stari su znali, koliku je krv popio prošli boj.

— Sine, ne žuri, pod pušku ćeš stići . . . —

Jedan, prvi od svih bacača kamena s ramena prijavi se u ustaše. — Murat. — Junaci na rieči stadoše u zavjetrinu. Majčine suze ne ganuše vojničara.

— Idem po kolajnu Ante Pavelića, kad se već ne rodih u srebru i zlatu. — Tvrda rieč ostade kao oprоštaj ralu i tamburi.

*

»Krivo si, kćeri ,učinila junaku« reče mati Jagodi, dok je ova potajice motrila odlazak prvog dragovoljca.

»Krivo . . . Što zato? Jedan drvosječa manje ili više . . . «, a nešto je stisnu i snuždi.

Sunce ze zakrvari na odlazku. Čari mjesečevih noći izhlapiše u grmljavini topova.

*

»Nema vojske bez Bošnjaka!« satnik izkapi svoju čašu. »Zovnite mi rojnika Murata!« — Na zapovied!— U pobočničtvo stupi u punoj bojnoj opremi zapovjednik jurišnog roja.

»Murate, sine! Sjedni i popij . . . « Okrenuvši se put sakupljenih častnika zapovjednik podhvata upre prst u vojnika: »Ovo je moj najvriedniji dočastnik.« Rojnik u neprilici htjede nešto odgovoriti,

Minute odlažahu, zapoviedi su izdane, domala pokret . . .

*

»Kako brzo odlaze mjeseci pod puškom« sjeti se dorojnik Mile primietiti ostaloj braći u baraci.

»Dvie godine u ratu . . . «

» Jel, dovodniče ?Zašto ti uviek tako šutiš i ne pjevaš s nama?« družtvo se obrne k visokom zapovjedniku nastanbe.

Murat se osmjehne i mahne rukom. Neka daleka sjena predje mu licem. Diže se.

»Vi samo pjevajte, ja ću ionako malo u grad.« Opaše remen i ulašten, stasit izadje na smrzavicu.

»Dom sloboda, vjerna ljuba . . . « vojničari pjevahu njegovu najmiliju . . .

*

»Bože, kako ti ljudi pate«, reče sam u sebi Murat osvrnuvši se na kuću u kojoj privremeno smjestiše izbjeglice. Hrpica jadne djece nadvirivala se na zahukane prozore. Stariji ljudi povukoše se negdje duboko u svoju biedu.

»Tako bi bilo sad i mojoj majci, da nije sirota izpustila prolietos svetu dušu.«

Skližući se ledom htjede mladić prieći veliki gradski trg kad li pred sobom ugleda neku djevojku kako je posrnula i malne polegla u snieg. Priskoči do nje i pomože je.

»Hvala.« Momku se pričini, da pozna topao glas. Oči se sastadoše — poslije dvie godine . . . Pred ustašom stajaše u skromnom haljetku Jagoda. Njene se trepavice spustiše od srama. Strune njegova daha zadrhtaše starom ljubavlju. Bijaše joj sada ravan. Nadmoćan i plemenit i željan oproštenja. Djevojka lišena svega imetka, izgubljena u velikom gradu medju nepoznatim ljudima osjeti silnu radost zbog ovog susreta. Podjoše zajedno.

*

Kasno u noć koracajući put logora Murat je ponovno slagao rečenice i uspomene ovoga sretnoga podneva.

»Stradali smo . . . svi . . . Malo je živih ostalo — Živim drugi mjesec u gradu . . . Dobro mi je . . . « Momak zastade. Nije li ponosna Jagoda ovdje nešto slagala. Od čega bi njoj u velikom gradu bilo dobro. I zašto mu ne htjede pokazati svoj novi dom . . . Nastavi hod.

»Mislili smo na tebe . . . mislili, hm . . . čekali smo tvoj povratak . . . selo je umrlo . . . bez tebe . . . « Kao nenadani balzam tekle su rieči starom ranom. Pritegnuvši jače opasač ustaški dovodnik trčaše radostno kući . . .

»Sutra, sutra ću joj reći . . . pristat će . . . Ili ne, još nemam odlikovanja. Poglavnikova srebrna . . . mala kolajna — za hrabrost . . . Samo time još treba okititi grudi . . . onda sam podpun čovjek.« Dočastnik na vrieme stiže pred vojarnu . . .

*

Suze su tekle kap po kap. Radost, žalost, žalost, radast. Kajanje bijaše podpuno. Ništa nije preostalo te noći od tvrda i nesmiljena srdca kraljice momačkih srdaca. Zgurena kraj prozora, u poluhladnoj sobi, osvietljenoj slabim mjesečevim sjajem izpiraše zaljubljena djevojka raznježenu dušu od starih poroka.

U kristalnim kapljicama njezina oka zasja vitez njezine životne priče . . . ustaški borac i plemeniti brat Murat. Njegov lik odagna svu tugu i bol, koja se sabrala kroz težke dane ratnog izkušenja. Nesta studeni, gladi i samoće. U Jagodinu se dušu vrati vjera u ljepotu života.

Ali više od svake nade u budućnost srdce joj se smirilo od pomisli, da joj je on oprostio i zaboravio sramotu, koju mu nanese njezina oholost.

Srdce joj zadrhta kad se sjeti, prave istine o svojem imetku. Ništa, baš ništa joj ne ostade otčevine. Šaka zlatnika spasi se od svega.

— Kako ću mu od stida priznati svoju biedu? — Jadna kukavica. — Novi niz bisera odkotrlja se niz koljeno. Mjesec bliedi zakrije svoju luč medju oblacima stideći se i sam svoje nemoći, da tu nešto pomogne. Smirenje ipak donese dobri prijatelj ljudi — san . . .

*

Kolona u pokretu.

»Murate, okani se razmišljanja . . . «

— Ta nije mi ništa, zadovoljan sam.« odgovori dovodnik zapovjedniku, koji ga je na konju dostigao.

»No napokon i od tebe jedna vedra rieč . . . Pazi mi momčad« dobaci častnik i zavije u klanac pred ostalima.

Noćni podhvati redovito uspievaju. Pogotovu u zimi kada su bande primorane sklanjati se pod seljačke krovove i paliti na daleko vidljive vatre . . .

Smiren i neustrašiv vodio je Murat prema razvaljenom mostu svoje vojnčare. Sve dok ne zagrajaše sa strane zasjede i straže partizanskih ušljivaca.

*

Vojnici inače govore: »Bijaše borba . . . « I ništa više k tome ne dodaju. Ali danas nadovezuju više:

»Naidjosmo u progonu bandita na ukopane neprijatelje . . . Strojna vatra . . . mnogo ranjenih . . . Nije se dalo zaobići.

Udarni roj ide na juriš, prvi i drugi puta. Murat je napokon krcat bombama srnuo u neprijateljski rov. — Ovako se stiče kolajna Poglavnika . . .

Evo, na. Na mojim je rukama izdisao . . .

*

Ne čekaj Jagodo, dragana svog, dom sloboda, vjerna ljuba bijaše mu smrtnoj rani liek.

Mlad ustaša na bojištu
Ranjen izdiše.
Srdce njegovo razdrie se od sreće.
Na mrtvim ustnama ostade vječna vedrina.

*

To je balada novoga vremena, bez stiha i rime, zapisana u suzama djevojke Jagode, zaručnice mrtvoga heroja . . .

Slovo „U“ jedino u stanju da dušmaninu stane na mejdan

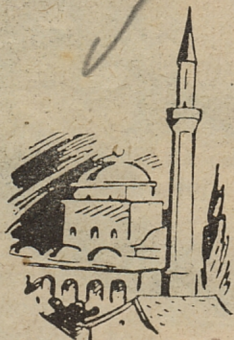
Razmatranja o političkom položaju Hrvata muslimana

Prije kraćeg vremena poginuo je u svome rodnom mjestu Rogatici od neprijateljskog bombardiranja Ragib-aga Čapljić, veliki župan u m. i dugogodišnji narodni zastupnik bivše muslimanske političke organizacije. Pok. je Čapljić u od velikosrbstva osobito ugroženim krajevima iztočne Bosne uviek hrvatski djelovao. Kao narodni zastupnik političke je skupštine stalno držao na tribinama okićenim narodnim hrvatskim trobojkama, a skupštinari su pod hrvatskim barjacima dolazili na njegove političke zborove. U srbskoj skupštini neriedko su mu znali dobacivati da je frankovac. U doba najkruće šestosiečanjske diktature u njegovoj se kući u Rogatici znale pjevati ustaške pjesme. Kao iztaknuti Hrvat i ustaša stradao je žestoko zajedno sa ostalom obitelji od velikosrbskih odmetnika. On je 26. žrtva ,koja je iz razgranate obitelji Čapljića pala u ovome ratu. Nekoliko mjeseci prije svoje tragične smrti, sredinom prošle godine, pok. je Čapljić uputio narodu iztočne Bosne jedan veoma dokumentaran proglas, koji se može smatrati pravom političkom oporukom Ragib-age Čapljića narodu najiztočnijih hrvatskih krajeva, čiji je Čapljić bio pravi rasni predstavnik. Donoseći ovaj proglas mi time ujedno razpravljamo o smrti ovoga zaslužnog i neustrašivog hrvatskog borca.

U najnovije doba smo mi hrvatski muslimani u iztočnoj Bosni preplavljeni kojekakvim četničkim letcima. Što više, javio se nitko drugi, do li glavom Draža Mihajlović, onaj isti Draža, koji je u svome programu iztakao »čišćenje« Bosne od muslimanskog i katoličkog elementa, taj isti Mihajlović, koji je osobno rukovodio nezapamćenim strahovitim mučenjima i pokoljima, kojima smo svi mi svjedoci. Istodobno dok Draža Mihajlović i izrod Mustafa Mulalić i nekakav izmišljeni muslimanski četnički »akcioni komitet« upućuje nama muslimanima kojekakve pozive, u isti mah ti isti ljudi i nadalje nastavljaju s klanjem nevinog našeg muslimanskog svieta. Najnoviji slučajevi u Goraždu i Košuticama (kotar rogatički) najjasnije govore o tome.

Svima je nama uviek, pa i danas, bilo stalo do medjusobne snošljivosti i dobrog komšiluka. To smo mi Hrvati muslimani nebrojeno puta do sada dokazali, a i ubuduće ne ćemo odustati od toga puta. Isto tako bilo je i naših pravoslavnih komšija, koji su znali cieniti to naše držanje. Najsvietliji je primjer za taj duh snošljivosti općina Sočice, gdje su izmiešani na pola muslimani a na pola pravoslavni. Evo pune tri godine šest do sedam sela te općine ostalo je, hvala Bogu, skoro netaknuto, kako u životima tako i u imanju, makar da se nalazi u našem rogatičkom kotaru, koji je najviše u čitavoj Bosni i Hercegovini izkrvario uslied četničkih zuluma.

Mi strogo lučimo čestiti pravoslavni živalj od zločinačkih ubojica i palikuća, koji će za svoja nedjela, kad li tad li odgovarati, jer neka ne zaborave, da će ratne zločince, tko oni bili, stići kazna, kakvu su zaslužili.

Mi ne ćemo nikada zaboraviti onaj četnički sastanak u Srebrenici prije dvie i pol godine, na kome se viećalo o muslimanima, kada su zlikovci Jezdimir Dangić, rodom iz Bratunca, liečnik dr. Milošević, kapetan Čuković, Sergije Mihajlović tražili obće iztrebljenje muslimana, dok se čestiti pravoslavni sviet na čelu sa Aćimom Babićem tome najodlučnije upro. To je dokaz zdravog shvaćanja seljačkih slojeva, nasuprot raznim zlikovačkim nastranostima raznih proračunatih pojedinaca, koji rade baš najviše na štetu svoje vlastite sredine, iz koje su ponikli.

Mi smo bošnjački Hrvati 1000 godina, a kao muslimani 500 godina, kao vladajuće i najstarije pučanstvo u ovoj našoj postojbini dokazali toliko puta visoku snošljivost i širokogrudnost. Kroz 500 godina da smo, što no se kaže, u mezi jeli pravoslavno stanovništvo, danas ne bi bilo pravoslavnog uha, a krvoločnoj velikosrbskoj bandi zapade eto nekoliko mjeseci te poklaše više desetaka tisuća nevinog muslimanskog svieta.

Svima nama je poznato, da ne više od unazad 120 godina u našem rogatičkom kotaru nije bilo ni jedne pravoslavne kuće. Tih je godina harala kuga, koja je pokosila preko dvie trećine hrvatskog muslimanskog stanovništva. Ondašnji sultan Mahmud htio je naseliti na opustjela ognjišta kotara rogatičkog, jednog diela kotara vlaseničkog, višegradskog i sarajevskog muslimane Čerkeze i Tatare s ruske granice, kao što je to nekoć bilo učinjeno na Kosovu i u Makedoniji. Naši su se pradjedovi tome oprli, pa su iz onda slobodne kneževine Crne Gore pozvali siromašne pravoslavne zemljoradnike na ta zemljišta.

Pa pitamo se, kad smo mi Hrvati muslimani, kako nas oni predstavljaju, krstolomi i srboždери, zašto su ostavljali slobodnu Crnu Goru, a dolazili u naše krajeve pod turskom vlašću?

Potomci tih doseljenika još se i danas sjećaju svog crnogorskog podrietla, ali mnogi zaboravljaju, da su baš muslimani bili oni, koji su im pružili hljeba i ognjište.

Došla je okupacija 1878., kad je Bosna predata Austriji. Muslimani su se listom digli u obranu svoje domovine, dok su ti isti pravoslavci zaboravili dužnost prema domovini i svojim dobročiniteljima, govoreći: »eto Švabe, eto Švabe«.

Kada su se medjutim naši otčevi uvjerili, da je Austrougarska zemlja reda i pravednosti, postali su vjerni novoj državi sve do njezinog kraja.

Bosansko-hercegovačkim je Srbima Austrija išla na ruku, te im je izmedju ostalog dala vjersko-prosvjetnu autonomiju, srbske konfesionalne škole, ćirilsko pismo. Sve do 1918. svaki je Srbin, ako je dobio poziv od koje državne ili samoupravne oblasti, pisan latinicom, imao pravo, da ga ne primi. Nadalje im je osnovana »Agrarna banka« u Sarajevu za odkup kmetskih selišta.

Sve je medjutim bilo badava, što je najbolje pokazala 1914. godina.

1918. godine, kad se je uzpostavila Jugoslavija, dotično kraljevina S. H. S., agrarno je pitanje riešeno ne po socialnoj pravdi, kako se moralo očekivati, nego na takav način, da muslimanskim zemljoposjednicima na ime odkupa nije plaćen ni jednogodišnji hak (jednogodišnja podavanja). Tako su hrvatski muslimani preko noći postali obični prosjaci. Gramzljivost je išla još i dalje, pa je muslimanskim selima uzurpirana i zadnja izpaša i seoske ulice od strane raznih nazovi oslobodioca (dobrovoljaca), samo da bi se našem svietu omrazio život.

Pa i uzprkos tome, na molbu srbske vlade, muslimani su spasili srbsku prevlast u državi 1921. godine, glasujući za vidovdanski ustav. Kad je beogradska vlada vidjela, da ne će imati većinu u ustavotvornoj skupštini, Pašić je pozvao Spahu i obećao mu neke beneficije kod riešavanja agrarnog pitanja kao i u nekim drugim stvarima, samo da sa svojim poslanicima glasuje za vidovdanski ustav. I zbilja, samo zahvaljujući muslimanima, Srbi su uspjeli progurati taj ustav. Hrvati su se muslimani time zamjerili Hrvatima katolicima- dok opet s druge strane od Pašićeva obećanja i svega ugovorenog nije izvršeno ništa.

Drugi put je dr. Mehmed Spaho kao vodja muslimana učinio srbskoj državi neprocjenjivu uslugu, kada je 1924.-1925. godine s pok. Ljubom Davidovićem radio, da pok. Stjepan Radić dodje u beogradsku skupštinu. Kao što je poznato, u tome su konačno i uspjeli.

1928. godine, nakon ubojstva hrvatskog vodje i narodnih zastupnika, na molbu vla-

stodržaca, Spaho je opet spasio državu, koja se iz temelja poljuljala. Na uštrb bratskoj suradnji sa Hrvatima katoličke vjere Spaho je ostao i dalje s dr. Korošcem u krvavoj beogradskoj skupštini sve do 6. siečnja 1929. godine.

Mjesto zahvale za sve gore učinjeno dolazi šestosiečanjski režim, koji 1931. godine našu užu domovinu Bosnu i Hercegovinu ciepa na četvero. Po toj podjeli fočanski kotar, u ogromnoj većini hrvatski muslimanski, koji graniči sa Sarajevom, dodjeljuju Cetinju, zetskoj banovini. Svaki stanovnik fočanskog kotara morao je preći preko Drinske i Primorske banovine da bi došao u Zetsku. Konjički kotar s muslimanskom većinom dodjeljuje se Primorskoj banovini, iako je to skoro periferija Sarajeva. Stvara se u srdcu Hrvatske, u Krajini, Vrbaska banovina, da bi se tako stvorila pravoslavna većina još u jednoj banovini. A što se dodjeljuje hrvatskom muslimanskom Sarajevu? Ne dodjeljuju mu se kotarevi, koji su mu uviek u priradnom pogledu gravitirali, kao što je to slučaj s Pribojem, Pljevljem, Novom Varoši i t. d., nego mu se priključuje osim Užica i okolnih kotareva Čačka i Valjeva čak Šabac i Obrenovac, koji se nalaze štono rieč pod nosom Beograda, a sve s jedinom svrhom, da nas se raztepe i onemogući u svakom pogledu.

Mi smo tih godina, od 1929. do 1935., bili u lojalnoj opoziciji. Na petosvibanjskim izborima mi smo Hrvati muslimani išli zajedno s Mačekom te Ljubom Davidovićem i Jocom Jovanovićem. Nakon izbora prvaci su opozicije zaključili, da se ne ide u skupštinu, koja je nasilničkim putem izabrana. Tada se je država našla opet u jednoj težkoj situaciji. I ovaj puta Mehmed Spaho je kao vodja muslimana bio onaj, koji je spasio državu. Zajedno s drom Korošcem on je unišao u beogradsku vladu, dok su dapače i srbski opozicioni prvaci ostali dosljedni rieči, koju su zadali.

Sve smo mi vršili ove ustupke, prožeti sviešću, da je država, makar mi i ne bili zadovoljni njome, jedna ogromna vriednost, računajući konačno, da je Jugoslavija bila stvarnost. Nismo osim toga nikada bili rušilački razpoloženi. Sada je Nezavisna Država Hrvatska stvarnost, što bi u svome vlastitome interesu trebali imati na umu i oni, koji su do jučer imali prednost biti vladajući sloj u državi.

Kad je došao prevrat 1941. godine, te kada su neodgovorni elementi pokušali vršiti osvetu za pokolje i pljačke, koje su Srbijanci i Crnogorci izvršili 1914. godine, mi, sve od reda najugledniji Hrvati iz kotareva fočanskog, čajničkog, višegradskog, srebreničkog i zvorničkog, nismo dopustili, da se u našem kraju išta zlo dogodi i jednom Srbinu. Jedini je vlasenički kotar bio iznimka, gdje su dva izroda, jedan musliman i jedan katolik, navodno lišili života tri pravoslavna svećenika i 25 Srba. Tek kada su se Srbi počeli odmetati i razna zla činiti naši su ustali, koliko su prilike dozvoljavale, u obranu svojih golih života.

Sam je zloglasni »vojvoda« Jezdimir Dangić uzimao za primjer muslimanske gradjanske snošljivosti Srebrenicu, ali ga ipak nije smetalo, da je sa svojim bandama izvršio najzvjerskija zlodjela nad nedužnim muslimanima. Tako su četnici Jezdimira Dangića na pr. u Selu Sopotniku zatvorili u tri muslimanske kuće 85-tero muslimanske čeljadi, žena, djece i staraca i sve popalili.

Svjedoci smo sličnih zvjerstava diljem čitave Bosne i Sandžaka. Da spomenemo selo Pločnik u sokolačkoj občini (rogatičkog kotara), gdje su četnici na isti način zatvorili u kuću Bećira Colića 68 žena i djece, te dvojicu staraca. Sve su žive zapalili i samo se Bećirova snaha uspjela spasiti i očevidac je toga groznog četničkog sadizma.

Još jedan isto tako grozan zločin, kakvim je obilovala četnička strahovlada, dogodio se prije godinu i pol dana s muslimanima u občini žliebskoj u višegradskom kotaru. Tu je bilo ostalo 485-ero žena, djece i nešto staraca. Jednog ih je dana zloglasni Sergije Mihajlović prebacio preko Drine u kotar rogatički, gdje ih je svih 485 zatvorio u tri kuće, poklao i spalio. Nu da ovaj sadizam bude upodpunjen i perfidijom, ti su isti izvršioci otišli u Beograd i prijavili, da su taj zločin izvršili muslimani i ustaše na Srbima. Kad je koncem 1942. ili počet-kom 1943. došla u Višegrad jedna grupa Niemaca, da osigura prugu Višegrad—Užice, ti su Niemci dobili od svojih njemačkih predpostavljenih oblasti u Beogradu nalog, da ovu stvar izpitaju i provjere. Propitkivanjem su odmah ustanovili, da su lažne obaviesti, koje su im prvotno date u Beogradu, pa su, da stvar izvedu na čistac otišli na lice mjesta. Tu su našli mnogo nagorjelih fesova, dimija, šamija i ostalih komada muslimanske odjeće. Niemci su sve te nadjene ostatke fotografirali. Isto su tako tom prilikom snimili i pećine u Starom Brodu, sa kojih su četnici na stotine nevinih muslimana, žena i djece bacili u Drinu.

Da i ne govorimo o mostovima u Kopačima, Goraždu i Foči, na kojima je poklato preko 15.000 nevinih. Silovanje naših majki, sestara i kćeri, kojima su nakon gnjusnog djela rezali i kidali sise, vadili oči i noseve rezali, ostat će neizbrisivi pečat sramote nad srbskim pokoljenjima, a 15.000 popaljenih mirnih muslimanskih domova svjedoci su užasa pomahnitalog velikosrbstva.

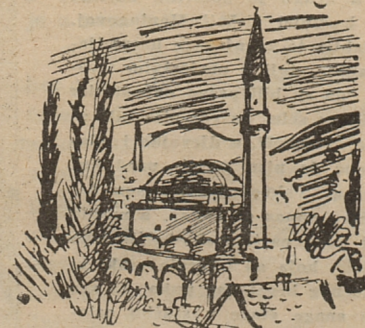
Ovo nekoliko primjera, a kojih bi se na žalost moglo bezbroj nanizati, dovoljan je odgovor na svu licemjernu promičbu, koju u novije doba pokušavaju vršiti medju muslimanima Draža Mihajlović i ostali četnici zlikovci. Ja osobno, koji nisam dopustio, da se u rogatičkom kotaru ijednom Srbinu išta zlo dogodi, koji sam kao veliki župan u Tuzli ostavio Srbima punu vjersku slobodu, tako da su pravoslavni mještani govorili, da će mene i moga brata slaviti, doživio sam to, da su, čim su upali u Rogaticu, ubili 25 članova moje najbliže porodice, moga jedinog brata, popalivši mi i opljačkavši 16 kuća i pilanu i druge nuzprostorije. Već je moj slučaj dovoljna pouka svakome, da sa zlikovcima nema kompromisa. Opet podvlačim, da se znatan dio pravoslavnog pučanstva ne može poistovjetiti sa zločinačkim pojedincima, koji su srbsko ime navieke okaljali i osramotili pred čitavim svietom i pred poviešću.

Neka konačno ovo nekoliko činjenica bude poukom i onim našim hrvatskim pojedincima, koji pokušavaju pod raznim oblicima, bez da su išta narodnoj stvari pridonieli, bilo u krvi ili imovini, ašikovati s djecoubojicama i palikućama naših domova.

Najveće kušnje su prošle i mi možemo s najvećim pouzdanjem, oslanjajući se na vlastite snage, gledati u našu vedriju budućnost. Neprežaljene žrtve, koje je pridonio naš narod, ne će ostati uzaludne. Naša država nalazi se svakim danom sve čvršća i čvršća, a naše oružane snage danas su u stanju, da odole najvećim izkušenjima. Jugoslavija se dva desetljeća oružala i jedva se osam dana mogla održati, dok je naša Nezavisna Država Hrvatska, koja se nalazi od prvog dana u borbi i ratu, tri godine odolievala nasrtajima neprijatelja, i sve postajala jača i jača. To najbolje pokazuje, da je naša država, nasuprot Jugoslaviji, postavljena na čvrste temelje.

Iztočna Bosna, koja je dala na desetke tisuća nevinih žrtava, ima najviše moralnog opravdanja, da kaže svoju rieč, a ne neki nazovi predstavnici, koji za državu nisu ništa doprinieli. Narod gore navedenih kotareva, u kojima, kako rekosmo, nije nijednom pravoslavcu pala vlas sa glave sve dok oni nisu počeli vršiti razna krvoločtva, sviestan je, da je slovo U jedino u stanju, da dušmaninu stane na mejdanu.

RAGIB ČAPLJIĆ

NAŠA OGNJIŠTA I BOJIŠTA

Ustanak potlačenog naroda

(Uz 372. godiš. Seljačke bune)

"Seljačka buna — u Hrvatskoj 1573. godine — nije prosta gungula usijanih glava, nipošto, već pravedna borba puka za pravo i poštenje", — napisao je naš slavni pisac poviestnih romana August Šenoa, za kojega je povjestničar F. Šišić rekao, da je "imao dubok smisao za izpravno poviestno shvaćanje."

Početkom godine 1573. o pokladama seljaci u Hrv. Zagorju podigoše ustanak "za obću slobodu i staležku jednakost" tj. za ukinuće tadašnjeg feudalizma, zatim "za obće plaćanje poreza i obću vojnu dužnost na obranu domovine te za dokinuće carina i mitnica u korist trgovine i prometa" prema izkazima uhvaćenih seljaka na sudu poslije ugušene bune. Njihovo je geslo bilo: "Za staru pravicu"! U iztrazi jedan od uhvaćenih vodja, po imenu Ivan Svrač iz Pušće, izjavio je: "Da smo gospodu pobiedili, osnovali bismo posebnu carsku vladu u Zagrebu; ovdje bismo sami pobirali poreze i daće, pa se i sami brinuli za čuvanje granica od provala turskih." To je bio program seljačkog ustanka pod vodstvom Matije Gubca. Seljaku-kmetu gospoda su omrznula, jer nisu bili zaštićeni od nasilja i tlačenja po tudjinskim "španovima" i vlastelom. "S njima su gospoda u Hrvatskoj gore postupali, nego li s marvom", — prema izvješću ostrogonskog nadbiskupa Antuna Vrančića kralju Maksimilijanu, pa je prema tomu i sasvim prirodno, da je morala doći strahovita reakcija hrvatskog puka u pobuni s načelom: za pravdu i jednakost protiv nasilne "gospode", koji su uglavnom bili tudjinci. Razumljivo je, da tudjinci nisu imali osjećaja za blagostanje hrvatskog kmeta, i da im nije bilo stalo do čuvanja hrvatske krvi. Jedan od takvih je bio vlastelin Franjo Tahi, po rodu Madžar. On je jednu polovinu imanja Susjedgrada i Gornje Stubice kupio, a drugu je polovinu nasilno oteo barunici Uršuli Heningovoj. Za Tahija te za njegove haramije-konjanike stoji u poviestnim izvorima "da su bili prava napast, jer po cielom selu, da već nije bilo ni guske ni kokoši, a djevojke i mlade žene da nisu smjele pred kući prag." Takvom bezsramnom nasilničtvu danas su slična, a možda još i gora partizansko-boljševička zlodjela, koja su izazvala reakciju potlačenog hrvatskog puka, da sve svoje snage stave u službu oslobodilačke hrvatsko-ustaške ideje.

Prije 372 godine u noći 29. siečnja počela je buna na tisuće i tisuće hrvatskih potlačenih seljaka s povikom Ilije Gregorića kao seljačkog vojskovodje i glavnog pobočnika Matije Gubca: "Hora je braćo! Za slobodu i pravicu našu diže se kuka i motika! Seljak je svoj gospodar ,neka padne Tahi! Na noge!" U nekoliko dana seljački ustanak protiv tlačitelja zahvatio je velikim dielom hrvatsko područje iz Gornje Stubice do Zidanog Mosta i Metljike. Ali već prvih dana je doživljavao poraz za porazom, jer je bilo izdajstvo, jer nije bilo svcobuhvatnije organizacije, jer seljaci nisu bili dovoljno naoružani i konačno zato što protiv carske redovite vojske, koju je vodio Gašpar Alapić, a u štajerskoj barun Thurn, pobunjenici seljaci nisu imali nikakve podpore izvana. Za dvanaest dana bila je podpuno potučena Gubčeva vojska od 6.000 naoružanih seljaka, a od 28. veljače buna je bila sasvim ugušena.

Seljačka buna trajala je samo mjesec dana. Za to vrieme mnogo pobunjenih seljaka izgubilo je živote. Ustanak potlačenog naroda nije bio uspio, ali on ipak nije bio bez ikakva ploda za buduća pokoljenja. Divno su Gubčeve rieči prema Šenoi: "Ako na naše glave i dodje zlo, nismo zaludu prolili krv. Uzdajmo se za unučad i praunučad našu."

Seljačka buna u Hrvatskoj je bio pokret hrvatskog nepotlačivog puka za slobodu i jednakost staleža, zbog čega su nakon 216 godina ustali milioni naroda u Francuzkoj revoluciji, zbog čega su buknule i revolucije u 1848. godini, kada je konačno ipak djelomično ostvaren podhvat Matije Gubca ukidanjem kmetstva, i najposlije 1941. godine uzkrsnućem Nezavisne Države Hrvatske, kada je Gubčeva ideja o vladavini hrvatskog seljačkog naroda na svojoj grudi Hrvatskoj ostvarena prema 12. ustaškom načelu: "Seljačtvo nije samo temelj i izvor svakog života, nego ono i samo po sebi sačinjava hrvatski narod, te je kao takovo nosilac i vršilac državne vlasti u Hrvatskoj Državi" bez tudjinskog nasilničtva.

U sadašnjoj borbi kada su partizani pokušali ime Matije Gubca uzimati za tobožnji ideal hrvatske seljačke borbe, time su samo pokušali obsjeniti svoju boljševičko-partizansku prostotu, jer je Matija Gubec bio začetnik ideje slobode i prava hrvatskog seljaka u svojoj slobodnoj zemlji, a partizanstvo je "ideal" robstva i uništenja hrvatskog roda u tamnici bezočnih tudjinaca. Partizanstvo je slika i prilika "špana" Franje Tahija po svojoj drzovitosti i bezsramnoj prostoti, koji je bio začetnik bune, i zato ga je dugo vremena i "čitava Slavonija proklinjala", kao što će i partizane dugo vremena proklinjati ne samo hrvatski, nego i mnogi drugi narodi.

M. PETER

Hadžija je sretno izmakao zulumima odmetnika i čeka ljepše dane, koje će mu osigurati ustaška vojska

POBUDAN PRIMJER

Savezno s tiskanjem pete naklade Kur'ana je Doglavnik Ademaga Mesić, koji je omogućio ovo tiskanje, prenio i majoritet svojih dionica Islamske dioničke tiskare u korist Središnje vakufske mearifske zaklade. Tom prilikom zanimljivo je spomenuti, da je Islamsku dioničku tiskaru osnovao sam Doglavnik Ademaga Mesić 1915., a medju osnivaćima nalazili su se i rahmetii dr. H. Hrasnica, Avdaga Šahinagić i mnogi drugi ugledni muslimani iz čitave Bosne i Hercegovine. Budući da u ono vrieme nije bio tiskarski obrt osobito razvijen i jer su osobito manjkala arapska slova, koja su potrebna za tiskanje raznih vjerskih knjiga, to je Islamska dionička tiskara izpunila ovu prazninu pribavivši sva potrebna slova i strojeve.

Osim toga bila je namjera Islamske dioničke tiskare, da se u ovoj tiskari tiskaju i sve ostale knjige, koje bi napisali književnici muslimani. Kod toga se nije išlo za zaradom tiskare, nego za omogućenjem tiskanja tih knjiga. Tako je došlo i do tiskanja muslimanskog književnog lista »Behara« i **»Novog Behara«**, koje je Islamska dionička tiskara izdavala, a izdaje ga još i danas, uz mnogo materialnih žrtava.

Naravno da zbog takvog svog poslovanja nije uprava ove tiskare mogla izplaćivati svojim dioničarima dividende, jer ni čitavo poduzeće nije bilo postavljeno na trgovačkoj podlozi. Sadašnje stanje dioničke glavnice iznosi 250.000 Kuna, razdeljenih u 5000 dionica glasećih se na 50 Kuna. Doglavnik Ademaga Mesić imao je 92% ovih dionica, koje je — kako smo spomenuli — poklonio Središnjoj vakufsko-mearifskoj zakladi. Iako je poduzeće u posljednjoj godini pokazalo neznatan poslovni gubitak, jer su i radničke nadnice osjetljivo poskupile, a posao obzirom na ratne prilike znatsivnono spao, poduzeće ipak nije pasivno, a njegova čista

imovina iznosi najmanje 10 milijuna kuna.

IMAJU SE UPUTITI KATOLICI I MUSLIMANI

U području Grmeč planine ustaške su obhodnje uhvatile jednog partizanskog teklića s najnovijim »Titovim« nalogom za prebacivanje partizana u Grčku. U ovom nalogu doslovno stoji da svaka »brigada« imade »izdvojiti polovicu ljudstva i uputiti ga u Grčku, da se bori u sastavu Elasovih trupa protiv Engleza.« U ovom nalogu nadalje piše, da se imaju u prvom redu uputiti katolici i muslimani, pošto su isti »nepovjerljivi«, pa da ih se na ovaj način ukloni s ovog područja.

Najnoviji slučajevi prebjegavanja iz partizanskih redova zavedenih ili silom unovačenih muslimana i katolika pokazuju, kako je »Titov« nalog odjeknuo. Ne samo oni, koji su silom odvedeni nego i oni, koji su namamljeni i zavedeni spoznali su »Titove« paklenske zamisli o iztrebljenju hrvatskoga naroda, da bi se velikosrbi mogli proširiti, dokle ih je volja.

TRI USTAŠKA JUNAKA

U borbi za Poglavnika i Hrvatsku još su trojica ustaških boraca položili svoje živote na oltar domovine. Prvi je ustaški satnik Antun Š l a t, junak iz »Crne legije«, koji je sudjelovao u borbomo i u Iztočnoj Bosni, na Kozari, u Lici, Hercegovini i Dalmacijis drugi je ustaški poručnik Stanislav Š e r e š, koji je poginuo u času, kad su ustaške oslobodilačke postrojbe ulazile u Kreševo, a treći je vojinčar Nikola Ž a r a k. Sva tri ustaška junaka pokopana su na ustaškom groblju Koševu uz vojničke počasti.

MUČENJE ZAROBLJENIH

Od prebjeglih vojnika, koji su bili zarobljeni od strane partizana, doznaju se strahoviti postupci, koje partizani primjenjuju prema zarobljenim ili u šumu odvedenim pripadnicima hrvatskih oružanih snaga.

One vojnike, koje partizani ne stignu ubiti, muče gladju i prisilnim radom. Tako je jedna skupina vojnika i častnika, koji su zarobljeni u Travniku ili pak po nekim izdajničkim častnicima odvedeni u šumu, upotrebljavana za prisilan rad na čišćenju tunela Komara, kroz koji ide pruga od Travnika prema Jajcu. Mnogi su od ovih jadnika pomrli uslied gladi, iznemoglosti i udaraca. Častnike je partizanski sud osudio na kaznu prisilnog rada od dvie do jedanaest godina, a tu će kaznu neki izdržavati u Italiji.

To su nagrade partizana onim hrvatskim vojnicima, koji su s brojnim uhvaćenim partizanima postupali kao s pravim zarobljenicima i od svojih usta odkidali, da ih nahrane.

PAŽNJA PREMA RANJENICIMA

Otočac, koji je svojedobno toliko pretrpio od partizanskih zlotvora, ne propušta ni jedne prilike, da ne izkaže svoju zahvalnost i ljubav prema ustaškim borcima, a osobito onima, koji su dali svoju krv u obrani hrvatske slobode. Tako su i prigodom prošlih božićnih blagdana nastojanjem ženske ustaške mladeži naši ranjenici imali prilike osjetiti toplinu i srdačnost, koja je odraz pažnje i ljubaci, koju im narod izkazuje. Gradjani su prigodom ovih blagdana priredili i poslali u bolnicu za sve ranjenike obilne objede, kolača, cigarete i drugo. Ova pažnja vrlo se ugodno dojmila naših ranjenih boraca.

DOBRO ZA DOBRO

Pripadnici 3. bojne I. pukovnije Poglavnikovih tjelesnih zdrugova, koji su prije bili na dužnosti u Hrvatskim Karlovcima, sakupili su medjusobno veću svotu novaca za izbjeglice iz Hrvatskih Karlovaca, koji se sada nalaze u Zagrebu. Za sakupljeni novac kupili su razni živež i dopremili ga u Zagreb, te razdielili izbjeglicama. Tom je zgodom priredjen zajednički objed izbjeglicama iz Hrvatskih Karlovaca u svratištu »Croatia«. Kod objeda je prisutne pozdravio u ime 3. bojne rojnik Marko L j u b i ć, te je izmedju ostaloga rekao: »Poznajem prilike, u kojima živite i znam, koliko ste žrtvovali, ali sam čvrsto uvjeren, da sve to strpljivo podnosite, jer živite u nadi i znadete, da naše žrtve ne će biti uzaludne. Budite uvjereni, da će doći čas, kada ćete se opet vratiti svojem domu u bogati kićeni Sriem. Zato vam jamči Poglavnik i ustaše.« Prisutne su duboko ganule ove rieči, te su im se oči orosile. Karlovački župnik preč. g. I. Š a l o v a c napisao je zahvalnicu, koju su svi prisutni podpisali. Posebno su se na daru zahvalili tabornik L a c k o v i ć, dužnostnica ženske loze H a r a s t i i logornica Ustaške mladeži prof. H o l i k. Ovo je liep primjer kako vojska ne zaboravlja svojih dobročinitelja.

TRI MILIJUNA KUNA ZA OBITELJI POGINULIH USTAŠKIH BORACA

Svota je sakupljena priredbama u Otočcu i okolici

Ustaški logor u Otočcu poveo je brigu za obitelji poginulih ustaških boraca. U tu svrhu održana je na staru godinu jedna priredba u Otočcu, a jedna u selu Kompolju. Priredbi u Kompolju prisustvovao je ustaški dopukovnik Vladko P e r a k o v i ć, koji je na njoj zastupao ustaški logor Otočac.

Obje ove priredbe su uspjele u svakom pogledu. Odaziv pučanstva bio je izvan svakog očekivanja. Bolje od svega govori činjenica, da je priredba u Otočcu donlela preko 600.000 Kuna čistog prihoda.

Osim ovih priredbi ustaški logor priredio je sabirnu djelatnost u Otočcu. Prvi dan sabirne djelatnosti skupljeno je preko 1,400.000 Kuna. To je nezapamćen uspjeh i ponovni dokaz poznatog rodoljublja Francetićeva Otočca, koji je time dokazao, da duboko suosjeća s onima, što su u ovoj pravednoj borbi protiv hrvatskih neprijatelja ostali bez svojih milih i dragih, bez svojih branitelja, koji dadoše svoje živote za Nezavisnu Državu Hrvatsku. Ovaj primjer mogao bi poslužiti za uzor mnogim većim i bogatijim mjestima.

Sliedećih dana skupljeni su daljnji iznosi u Otočcu i na području otočkog kotara, te je zajedno s prihodom napried spomenutih priredbi skupljeno ukupno 3 milijuna Kuna. Ustaški logor podielio je tu cjelokupnu svotu od 3 milijuna Kuna obiteljima poginulih ustaških boraca kao zimsku pomoć, tako da nema nijedne obitelji, koja nije dobila dosta velikog iznosa na ime pomoći.

Poglavnik je izdao zapovied oružanim snagama i inim naoružanim postrojbama o preuzimanju osoba, koje se nalaze kod neprijatelja, a bile su tamo silom odvedene ili lažnom promičbom zavedene, te se žele povratiti ili predati hrvatskim oružanim snagama. Ta zapovied glasi:

ZAPOVIED

Oružanim snagama i inim naoružanim postrojbama

Ustanovljeno je, da se medju partizanima nalazi veći broj osoba, koje su bile silom odvedene ili lažnom promičbom zavedene te uvrštene u neprijateljske borbene jedinice.

Ustanovljeno je nadalje, da se velika većina tih osoba želi povratiti u redoviti život, nu preza pred zakonskim posljedicama i kaznom, koja bi ih stigla, zbog sudjelovanja u borbi na strani neprijateljskih jedinica.

Ukoliko se takove osobe, koje se nalaze kod neprijatelja, a upotrebljavane su u borbi, prijave zapovjedničtvima jedinica hrvatskih oružanih snaga i inih naoružanih postrojbi time, da se žele povratiti, ili u koliko se predaju našim postrojbama, ne će ih radi minule djelatnosti stići nikakova kazna, pa stoga

ZAPOVIEDAM

da sva zapovjedničtva jedinica oružanih snaga i inih naoružanih postrojbi takove osobe preuzmu, njihovo oružje pridrže, pa prema njima dobar postupak primjene, te ih upute u sabiralište Zapovjedničtva grada Zagreba.

Ova se zapovied ima obznaniti putem dnevne zapoviedi svim jedinicama hrvatskih oružanih snaga i inih naoružanih postrojbi.

Vrhovni zapovjednik

POGLAVNIK NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

A N T E P A V E L I Ć, v. r.

POBJEGAO SMRTI...

Prošle godine su partizanske rulje po noći i uz brojčanu višestruku nadmoć napale našu malobrojnu posadu Aržana kod Imotskoga. Poslije junačke borbe, koja je trajala cielu noć, našoj je posadi ponestalo streljiva. Osiguravajući povlačenje drugovima, oko 80 domobrana dospjelo je u zarobljeničtvo. O tome što se dalje s njima dogodilo, neka nam priča čudom spašeni domobran, koji je zapisnički saslušan u Ustaškom logoru Imotski. Pojedine stavke iz njegove zapisničke izjave donosimo kako sliedi:

. . . »Konačno smo se svi zarobljenici našli u selu Bandovi. Bilo nas je 105, vojnika i gradjanskih osoba. Čuvale su nas dvie partizanske satnije. Vezani smo bili po dvojica brzoglasnom žicom. Tu su nas odvezali, naredivši nam da se svučemo. Na se su obukli naše odore, a nama su dali svoje prnje. Pod jakom pratnjom smo se uputili dalje. Pokraj mene je stupao neki Talijan, koji se smijao gledajući na nas. Kad smo ga upitali: zašto se smije, odgovorio je:

— Ustaše Amazare . . .

Putem smo susreli dvie partizanke, koje su počele na nas pljuvati i psovati nam hrvatsku majku. Opazivši jednoga izmedju nas, povikaše: ovaj je imao šarca i ubio je druga majora!

Komandir zapoviedi i stadosmo. Partizanke su skočile na tog našeg druga, izvele ga iz reda, i poslije kratkog izpitivanja, počeli su ga strahovito mučiti. Klieštima su mu kidali nos, a igle mu zabadali u oči. Komandir nam je rekao: ovako će se svima dogoditi koji se budu borili protiv nas. Naš je drug ostao mrtav pokraj puta a mi smo pošli dalje. Nekoliko partizana skrenulo je u obližnje selo Tijaricu, i onda smo vidjeli kako gori jedna kuća. Putem smo doznali da je to bila kuća našeg druga. Tek pred večer gladni i izcrpljeni stigli smo u Pode. Komandir je lupnuo nogom u vrata neke kuće na cesti i zaviknuo: druže Ivane, otvori, doveli smo roblje.

Smjestiše nas u jednu štalu, gdje smo proveli cielu noć. Medjusobno smo tiho razgovarali, da bi bilo bolje da smo se ubili, nego ovo dočekali. Rano u jutro opet smo se uputili dalje. Oko podne stigli smo u štab brigade, koji se nalazio u Krivodolu. Tu smo već našli zapovjednika druge sati nadpor. Gospodnetića, i svi smo se začudili, jer nam je uviek govorio da će se prije ubiti, nego pasti u njihovo robstvo. Lice mu je bilo natečeno od udaraca, a iz očiju mu je curila sukrvica. Kad nas je ugledao, oblile su ga suze. Jedan je partizan stao pokraj njega vezana i derao se: došao si mi u šake. Zatvorili su nas sve u jednu štalu, a s nama i nadpor. Gospodnetića, koji nas je zaklinjao da ga ubijemo.

Poslije podne počelo je preslušavanje. Zvali su nas pojedinačno, izpitujući nas, kad smo nastupili oružanu vježbu, i zašto se nismo predali, i znamo li da smo ubili najvećeg borca druga Plazobotu iz Dugopolja.

Izpitivao nas je Pero Ćosić iz Imotskoga i neki Sikavica iz Baške Vode. Na koncu su nas zapitali, tko se želi dobrovoljno javiti u partizane. Javili smo se svi, jer smo mislili — a tako smo se putem dogovorili — da ćemo se tako najlakše spasiti i pobjeći.

Dali su nam jesti neosoljene kaše i opet nas sve zatvorili u štalu. Nadporučnika su izveli i nisu ga više doveli medju nas. Oko deset sati noću otvorila su se vrata štale i jedan partizan prozvao je desetoricu od nas. Pitali smo, gdje će s njima, a on nam je odgovorio, da će nas po desetoricu pridjeliti raznim četama. Nakon pola sata, opet su izveli drugu desetoricu, pa treću i tako redom . . .

Ja sam bio u sedmoj. Čim smo se udaljili nekoliko koraka od štale, bili smo obkoljeni od partizana, koji su nam u prsa uperili strojosamokrese i zavikali: ruke u vis. Onda su nas vezali odotraga. Ja sam rekao: ubijte me kao čovjeka a nemojte me mučiti. Na to mi je jedan partizan odgovorio: ćuti, majku ti hrvatsku. Jedan nam je već pobjegao s jame, kao da mi ne znamo da ste vi domobrani svejedno kao i ustaše.

Tako vezane vodili su nas putem, a onda skrenuše oputinom prema Kamešnici. Stali smo pred ždrielom neke velike jame.

Ruke su odvezali samo po dvojici s oba krila. Ja sam bio na lievom krilu. Svlačeći se, gledao sam, kako su se ona dvojica na desnom krilu već svukla. Vezali su im opet ruke i ubili ih strojosamokresima, bacivši ih odmah u jamu. Ne znam kako, samo se sjećam , da sam počeo podpuno gol trčati. Za mnom su počeli pucati, vičući. Sklonuo sam se u jednom grmu. Obkolili su me. Srdce mi je tuklo tako da sam mislio, da će partizani čuti njegovo udaranje. Medjutim misleći da sam već umakao, razišli su se, a ja sam gol izpod Kamešnice bježao cielu noć kao vjetar. U zoru sam došao u Cistu, gdje mi je jedan seljak dao hlače. Odatle su me oružnici doveli u Imotski.

Za istinitost svega navedenoga jamčim glavom.

Što sliedi iz svega ovoga, braćo domobrani, nego bdriti se do zadnjega daha protiv šumskih bandita i neprijatelja Nezavisne Države Hrvatske!

IVO PETRIČEVIĆ
logornik, Imotski

BOSNA

Ni patnje nisu jače
od rodoljubnog žara.
Ponosna Bosna plače
plače patnica stara.

Ginu njezina djeca,
žrtve tudjinske hajke.
Ponosna Bosna jeca
tugom velike majke.

Drugi joj polja kosi
ali Bosna je jaka.
Grubi došljače tko si?
Sviće. Nestaje mraka.

Premda oružje kuca,
premda su dani sivi —
hrvatska zora puca,
ranjena Bosna živi!

Blistaju polja rosna,
gdje naši živote daše.
A naša divna Bosna
krvlju pere medjaše.

ZVONKO KUHAR

Stric Miško pripovida...

Dičice moja, sinovci moji lipi, prije desetak dana, one jedne večeri, kada je bila uzbuna, dogodila se jednom našem čoviku »siromaku« velika nesrića. Kad su one nesritne sirene zasirenile, skupijo ti čovik ono malo sirotinje u dvi kožne torbe i biž u podrum u sklonište, da spasi svoju vridnu glavu i to malo sirotinje.

Kako za dugo vrime nisu počele padat bumbe, poša čovik da će u stan, nu kad je doša prid vrata, vidi nema ključa, on ti lipo metne one dvi torbe prid vrata i skokne u podrum da od žene uzme ključ. Dok je on sletijo u podrum i uzletijo u drugi kat i doša do prid svoja vrata, naša se čovo, pokupijo ono njegove sirotinje i nesta u mraku.

Jadni čovik, kad je vidijo šta ga je snašlo, gotovo je zblanijo, bilo mu je gore, nego da mu je na glavu pala bumba od pedeset kvintala. Pa kako i ne bi pobogu braćo, u tren oka nesta čoviku sva njegova siromaština, a bilo je tog podosta, eto tako jedno pedesetak napolijundora, pa nekoličak briljantni nušnica, narukvica, ogrlica, zlatni satova, prstenova, a ništo malo i u gotovu, tako oko jedan milijunčić.

A jadni čovik jedva jedvice jednom dočeka, da malo živne, dosta se je on u životu namučijo, napatijo svake neimaštine i nikad nije ima sriće, da bi se na bilo koji način pomoga. A kad dodje hrvatska Država, smilova se Bog i na njega, srića ga primi za ruku, povede sa sobom i nadili ga uprav carski, ma svakog blaga bilo odsad u tog našeg čovika. Uredijo čovik lipo stan, prostro po podu ćilime, o zid objesijo skupocine slike, ormare napunio svake potribne robe, oćeš litne oćeš zimske, ženi i ćeri donijo krzneni kaput, sinčiću dovuka motorčić, a sebi autić, dosta su se oni pišice naodali, zašto se ne bi malo i provozikali. Kad je sinčić dorista do puške i triba se njom zametnut, uredijo ćaća i to, pa sinčić lipo osta materi uz krilo, ma sve bilo ko u raju, a sad eto u tren oka ode mal ne sve, propade čovik s glave. Sad će opet valjat sać medju ove obične ljude, siromaške, koji nemaju svaki dan na stolu pečenke i kolača, vina i prave turske kave, već su zadovoljni s malo gra, kumpira, poriluka ili kelja, a ako jednom u misecu omaste bradu, unda jim je to Božić.

A šta ćemo, dičice moja, sinovci moji lipi, ima u nas Hrvata jedna narodna besida, a ta veli: kako došlo, tako prošlo, a meni se sve čini da je tako i s ovim našim čovom i on ti je to sve s vragom steka, pa vrag sve i odnijo.

A ništo sam načujo, da se je opet naša niki zločesti čovik, koji pazi na ovake siromake i da sad izpituje, odkle ovom našem čovi ta njegova sirotinja. Ko da ga nije dosta sudba kaznila, sad će još jadnog čovika i po sudu potezati. Baš mu ne valja posa...

Dičice moja, sinovci moji lipi, bijo vam je u nas niki Ilija, mlad kršan momak, ko od briga odvaljen, a jak ko najjači medvid. Nikoga i ničega na svitu se on nije boja. Njemu ti je bilo svejedno u podne ili u ponoći, bila mesečina ili se ne vidilo prsta prid očimam. I kako je on kaziva nikad mu nije ni žaba na put skočila. A drugi, koji bi na putu obnoćali, vidili bi svakakvi čuda: vila, vištica, vukodlaka, tičurina s ljudskom glavom, jaraca s rogovima od tri metra, ma svega i svačega.

Ilija bi se uvik podrugiva, kad bi ljudi pripovidali o plašilima, i zna bi govorit: Da vi niste rdje i potribe, ne bi ništa ni vidili, prd pravod čovka ne usudi se ni plašilo izać.

— Sve do jednom, Ilija, zna bi mu reć stric Juran, kad jedamput doživiš ono što smo mi više puta doživili, drugčije ćeš i ti zborit.

I jednoga Mijoljdana dogodilo se i to.

Ilija je imava običaj da nediljom i svecem iza mise ostane u Lukinovića krčmi do iza večera. Nije on ostaja baš radi pića, nego eto tako volijo je sidit i razgovarat sa starim pametnim ljudima.

Toga Mijoljdana je osta isto tako do kasna. I, privarilo ga mlado vino, pa se prilično nakitijo. Kad su polazili kući, Ilija je tijo priko Dolaca. Stari Matan i Luka, njegovi prvi susidi, koji su s njim išli, govorili su mu, da je pametnije okolo Dolaca, je malo podalje, ali je bolje da ti sam bižiš od nesriće, jer nesrića od tebe ne će, već jedva čeka da te ščepa za vrat. Ilija se nije dao osedlat, već in je doviknujo: Ja odo priko Dolaca, a vi ako oćete morete i priko Trnovaca, pa okolo na Kruškovac, kako vas je volja.

U niko doba noći sidimo ti mi u Joke Majstorovića na silu. Stari Ivan Gadže se razpiva uz gusle o arambaši Tomiću Mijatu i Šimiću Andrijici, kad li, ko da si ga iz topa izbacijo, uleti u kuću Ilija. Ajme, ljudi, kakav je izgleda, ko da ga je trista guja gonalo. Krvave oči izkolačio, pina mu na usta navrla, ruke krvave ko da je vola kla, a u ruci go, krvav nož. Division Dršće ko prut na vodi, zubima cvokoće, ko da ga sedam groznica trese.

— Šta je, po Bogu brate, skočili ljudi oko njega, a on samo plašivo zvirla očima oko sebe, a ne zna ni zuba obilit. Strina Ruža dovati blagoslovljene vode, poškropi ga, izmoli tri očenaša i tri zdrave Marije, i oćete virovat čovek se malo razabra, dodje k sebi i kad je srknio čašicu rakije, počejo je izprisicano pripovidat.

— Vukodlak... Ljudi... ko planina... satra me je... sto mu njegovi... izdanut ću.

— A di to bi, moj Ilija, velim ja.

— U Docim, striče Miško, pod onim velikim dubom. Idem ti ja, ništa ne misleći, kad najedanput klapnu ništo, ko da si kotlom o zid udario. Pogledam, kad pod dubom stoji nikakva prikaza, velika ko kuća, a bili se na misečini, ko da je na njoj velika bila košulja. Ja se ko ne bojim i idjem bliže, bliže i da mu mitit mimo njega, a on zakorači prida me, razširi ruke i ćoravlaja na me, oće se ko samnom rvat. Omirim ga, vidim velika mrcina, ali ne pobigo, nego lipo načinim znak svetog križa, pljunem u dlane i urtam na njega. Skljućam ruke ono njega, zazovem ime Isusovo, omanem i da ću s njim o ledinu. Ali, jest, ne moreš ga, ni s mista pomistit, a kamo li ga oborit. Vidim, valjat će se ljudski oznojit, dok ga izmorim, i počnemo se nosat. Nosamo se mi tako, nosamo ali ni ja njega, ni on mene ne more da svlada. U tom nosanju izmorio se ja i izmučijo, ko da sam tri dni kosijo, mislijo sam da će duša iz mene izletit. Vidim nema druge, valja u druge diple udarit, mašim se noža iza pasa i što sam moga i ne moga, žicnem ga u trbu. Ali jest, osta je uzgor, ni okom ne trenu. Ja se jedva nikako otmem i bižte noge. Kad sam izaša na čistinu, vidim da mi je vrh noža odlomljen, a ja vas krvav. Bit će da sam ga malo načejo.

— A nu ,veli stric Juran, veliki je djava vukodlak, ne da se njega ni čim, već trnovim kocem i čudo je, da si ga ti nožem okrvavijo. Eto vidiš, moj Ilija, kako se ne valja velejunačit i ne virovat starim ljudima.

Kad se je drugog jutra razdanilo odemo ti nas dvojca, trojca da pogledamo tog ranjenog vukodlaka i znate šta smo našli: velika rastova trupina, jedno trista oka težka, oguljene kore, sva krvava leži na ledini, a iz nje viri odlomljeni vršak Ilijina noža.

Kad se je to u selu doznalo, Ilija je dva tri miseca ima posla s dicom. Rugali mu se i vikali za njim: Drveni vukodlak...

Eto vidite, dičice moja, sinovci moji lipi, ko se velejunači, kad li, tad li nastrada, ko što je nastrada i naš Ilija sa svojim rastovim vukodlakom.

NOVOPAZARSKI SANDŽAK

(Nastavak sa 7. str.)
okretao se Rimu, a ne Carigradu. Kada je došlo do razcjepa crkve, Hrvati u Novopazarskom Sandžaku su se još za izvjestno vrieme zbog pretežnog utjecaja Rima prema njemu orientirali. Sve do dana današnjeg, mada nema katolika u Novopazarskom Sandžaku, zadržalo se tragova katolicizma, kao što su crkvene ruševine i groblja. Zanimljiva je činjenica, da danas u sjeničkom kotaru postoji selo pod imenom Biskupići, a još je zanimljivije to, što pravoslavne crkvene gradjevine iz srednjeg vieka nose obilježja crkvenih gradjevina po Hrvatskoj i Dalmaciji. Zanimljiva je i činjenica, da je osnivač Nemanjićke loze Stjevan Nemanja i sam bio katolik, pa je kasnije prešavši na pravoslavlje (po onoj narodnoj: »Poturica gori od Turčina«), iztriebio katolicizam u svojoj državi. Ali i nakon propasti Nemanjićke države katolika ipak dugo vremena ima u Sandžaku. Njih spominje i slavni turski putopisac Evlija Čelebija. Kako ih je nestalo iz ove oblasti nije nam poznato, ali bi svakako veliku uslugu učinio nauci onaj, koji bi to izpitao. **Izuzevši jedno kratko poviestno razdoblje nemanjićkog doba, te izuzevši vrieme od 1878. pa do današnjih dana, svo ostalo vrieme stoljećima i stoljećima Sandžak je bio vezan za Bosnu i Hercegovinu i činio njihov sastavni dio. Takav je on bio u najstarije poviestno doba, takav je bio po dolazku Hrvata u svoju današnju domovinu, takav je bio i za razdoblje turske uprave u našim krajevima, pa takav želi biti i danas, što nije ništa neobično, nego posve prirodno i opravdano.** Mi ne ćemo ovdje iznositi činjenice, koje to potvrdjuju, jer se o tome već dosta pisalo i te su stvari skoro svakome poznate.

Što se tiče podrietla sandžačkih muslimana, to su svi učenjaci, koji su se bavili ovim problemom, složni u tome, da su muslimani Sandžaka samo jedna grana bosanskih muslimana, pa su prema tome nerazlučivi dio hrvatskog naroda. Oni su tim prije to, što velika većina njih potiče baš iz Bosne i Hercegovine, odakle su se počeli doseljavati u davna vremena, pa sve do iza okupacionog doba, kada je to osobito bilo pojačano. Prateći putopise iz srednjeg vieka, kao i brojitbe od unazad sto godina, pa do najnovijeg vremena, muslimani u Sandžaku činili su uviek značajnu većinu. Unazad sto godina na području Novopazarskog Sandžaka bilo je na 50.000 muslimana oko 40.000 Srba. Nešto iza okupacije Bosne i Hercegovine muslimana u Sandžaku ima oko 90.000, dok je Srba oko 70.000. Kada je 1912. godine Srbija zaposjela Novopazarski Sandžak, zatekla je tamo absolutnu većinu muslimanskog pučanstva. U to doba broj muslimana penje se na oko 130.000, dok je broj Srba nešto preko 90.000. Brojčana nadmoćnost muslimana zadavala je Srbima golemu brigu, što je Ivan Kosančić 1912. godine u svojoj knjizi »Novopazarski Sandžak i njegov etnički problem« nazvao »unutrašnjom opasnošću« za srbstvo. **Od 1912. godine pa na dalje kroz čitavo vrieme srbske uprave u Sandžaku upotrebljena su sva moguća sredstva, kako bi se muslimani ako ne posve iztriebili, a ono bar sveli na jedan mali broj. U tu svrhu upotrebljavana su najgora nasilja nad muslimanima. Vršeni su četnički pohodi, koji su za sobom ostavljali bezbroj najogavnijih i najsramnijih nedjela. Paljena su sela, ubijane mase nevinih ljudi, mnogi su ostajali bez krova, a mnogi i bez zemlje. Zlodjela četnika i raznih doseljenika u prvo vrieme po ratu imala su za posljedicu izseljavanje muslimanskog pučanstva u skupinama. Medjutim zahvaljujući svojoj golemoj brojčanoj nadmoći prije dolazka Srbije i velikom natalitetu, što je odlika Sandžaklija kao i njihovoj velikoj odpornosti i ljubavi za rodnu grudu i danas je muslimansko pučanstvo u Sandžaku u većini, iako je toliko njih izginulo, a i mnogo ih se izselilo.** Čitav Sandžak, uzet kao cjelina, i danas odaje muslimanski značaj, a osobito je to slučaj s gradskim naseljima. Dovoljno je iztaći samo to, da je pred dolazak Srbije gradsko pučanstvo 84% bilo muslimansko. Danas može biti nije toliki postotak, ali ipak svaki grad u Sandžaku odaje muslimanski značaj. Po najnovijoj brojitbi, koja je objavljena u knjizi »Izvještaj Ulema-medžilisa u Skoplju za 1939. g.« (Sarajevo 1941. g.), na području Sandžaka bilo je krajem 1939. godine 121.268 muslimanskih žitelja, što od cjelokupnog pučanstva čini oko 51%, dok 49% odpada na Srbe, Crnogorce i dr. Crnogorci su se najviše useljavali u Novopazarski Sandžak na opustošena muslimanska imanja iza 1918. godine. Crnogorskih naseljenika, doseljenih u zadnja dva desetljeća, ima po prilici oko 30.000, te bi prema tome izpalo, kad **se usvoji da su Crnogorci poseban narod i nešto drugo nego Srbi, da Srba u Sandžaku ima mnogo manje nego muslimana. Predpostavimo li da Crnogoraca u Sandžaku ima okruglo 25.000, što bi činilo 9% od svega pučanstva Sandžaka, onda bi naprama 51% muslimana Srbi činili samo 40% — postotak po Srbe još nepovoljniji.** Po pojedinim kotarevima broj muslimana je sliedeći: 1) Bielo Polje 15.115, što čini 46%, 2) Novi Pazar (s Tutinom) 38.705, što čini 66%, 3) Pljevlja 11.590, što čini 33%, 4) Priboj 7.541 (47%), 5) Priepolje s Novom Varoši 14.562 (54%), 6) Sjenica 18.893 (65%), 7) Berane 14.862 (45%); svega 121.268 muslimana, t. j. 50,85% pučanstva. **Kao što se vidi, u Novopazarskom Sandžaku muslimani su u većini, prema čemu se ima i prosudjivati budući položaj ovoga kraja. Stopostotna je želja svih Sandžaklija muslimana, da diele sudbinu Bosne i Hercegovine i da jednom za uviek Sandžak bude vraćen i pripojen Herceg-Bosni. Poviest je za to, priroda je za to, geografski položaj ove oblasti je za to, svi muslimani Sandžaka su za to i radi svega toga Sandžak ne može biti ničiji, nego hrvatski, kao što je bio i kao što i jest hrvatski po svojoj poviesti i po velikoj većini svoga pučanstva.**

B.

»Ustaša«, vjestnik hrvatskog ustaškog oslobodilačkog pokreta. — Izdavač i vlastnik Ustaški Nakladni Zavod. — Ravnatelj i glavni urednik poglavni pobočnik Mijo Bzik. Uredničtvo i uprava: Berislavićeva ulica 10. — Brzoglas: Uredničtvo: 79-00, Uprava: 64-06. — Čekovni račun br. 49.456. — Izlazi tjedno. — Pojedini broj stoji 10 Kuna. — Predplata: godišnje 520 Kuna, polugodišnje 260 Kuna, tromjesečno 130 Kuna. — Tisak Tiskare Ustaškog pokreta, Berislavićeva ulica 10. — Za tiskaru odgovara Viktor Smokvina, Zagreb, Medovićeva ulica 2.

Hrvatski narod ima pravo svoju vrhovničku vlast proširiti na cielo svoje neprekinuto narodno i poviestno područje.

IZ TOČKE 8. USTAŠKIH NAČELA